Predică — Cuvântul

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Jurnalu Periodicu Eclesiasticu

ANUL VII — No 7

IULIE.

TABELA MATERIEĬ

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA CARȚILOR BISERICESCI
34, Strada Principatele-Unite, 34.
1883.

Biserica — IN — Scólă

BIBLIOTECA C... UNIVERS... BU... BIBLIOTECA ... Cota ... Inventar ...
BIBLIOTECA ...
www.dacoromanica.ro

ANUL VII. BUCURESTI, IULIU 1883 No. 7.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALŬ PERIODICU ECLESIASTICU

APARE Ó DATA PE LUNA

„Predica cuvêntul"

II. Tim. IV. 2.

PAPISMUL

ŞI

starea actuală a Bisericeĭ orthodoxă în Regatul Romaniei.

(Urmare şi Fine, vedĭ No. VI, an. VII).

Biserica papală, cu mijlócele eĭ enorme materiale şi morale, cu clerul eĭ format de jesuiţĭ şi chiar cu ordinul Iesuiţilor, străbate cu ochĭ de Argus în tóte ţĕrele de pe globŭ, şi nu dă înapoĭ nicĭ odătă dela ţelul pus odată, chiar sute de anĭ de s'ar cere până la ajungerea scopuluĭ seŭ. Ea nu se spăriĕ nicĭ de persecuţiunĭ politice, nicĭ de necredinţă, nicĭ de socialismŭ şi nihilismŭ, nicĭ de duşmănia schismaticilor, nicĭ de nereeşită timpurară. Unde nu póte, se înarméză cu răbdarea şi aşteptarea timpuluĭ favorabil: unde se cere oposiţie o comandă organelor sale cu risicul de a ajunge eĭ la temniţa şi a'şĭ perde posiţiunile lor sociale, şi glasul papeĭ tot-dé-una este ascultat. Papa este susţinut prin o mulţime de jurnale în tóte ţĕrile catholice. Propaganda se face şi încă cu succes; aşa în statele Americeĭ protestante, nicĭ-o-dată numĕrul catholicilor n'a fost aşa de mare ca astădĭ, în timpul necredinţeĭ şi al ideelor subversive; papa a trebuit să fundeḑe acolo câte-va episcopate nóuĕ. In Anglia cea atât de duşmană papismuluĭ, încă se observă înclinare cătră biserica Ro-

www.dacoromanica.ro

meï, maï ales în așa numitul partitŭ ritualist. Orientul orthodoxŭ este minat de institutele de educație ale Iesuiților. In timpul present, când sciința dă resboiŭ disperat religiuniï creștine, biserica Romeï a uïmit lumea prin perseveranța în ideile și tendințele sale. Printr'un Sinod universal, adunat din tótă lumea catholică, in anul 1870 aŭ proclamat dogma înfailibilitățeï Capuluï seŭ Papa. Scandalul în lumea civilisată a fost mare. Chiar uniï din episcopï s'aŭ fost revoltat. Theologï renumițï în Germania, ajutațï de marele omŭ de stat al Germanieï Bismarc, s'aŭ disbinat de biserica Romeï și aŭ format o biserică independentă germană, sub numire de „Vechiï catholicï". Guvernul german a alungat pe Iesuițï de pe teritoriul statuluï seŭ, a făcut legï restrictive contra cleruluï latinŭ, supuindu-lŭ la controlul statuluï, a arestat și esilat pre ceï nesupușï. S'a început o luptă înverșunată, între Roma și guvernul germanŭ, și la urmă istețimea Romeï a învinsŭ tótă agerimea politică a luï Bismarcŭ, și lucrurile sînt aprópe a se restabili în starea de maï înainte; căcï altmintere nu se póte pacificá statul germanŭ, carele numeră în sine vre-o 16 milióne de catholicï.

Se revenim acum la propaganda catholică în țéra nóstră.

După ce, precum am vědut, a fost respinsă în Moldova, în anul 1826 ultima încereare a Romeï și a Austrieï de a se recunósce formal petrecerea în Moldova a unuï episcop latinescŭ, acela a continuat a petrece în Moldova ca persónă privată sub protecția consuluïuï austriac, în puterea pasportuluï seŭ, prin care se declará de „eclesiastic, venit în țéră pentru afacerile sale." După dênsul aŭ urmat alțiï până în timpurile de fată, când nime nu maï pune în cestiune petrecerea și funcționarea a doï episcopï catholicï în România, cea tolerantă și liberală. Roma însě nu se mulțămeșce cu atâta. Ea voeșce, cu orï

www.dacoromanica.ro

ce prețŭ cucerirea religiósă a Românieĭ, spre acest sfîrşit Papa Piŭ IX-lea a trimis în România călugărĭ iesuițĭ, cariĭ maĭ ânteiŭ în Bucureştĭ şi apoĭ în Iaşĭ aŭ înființat institute de creşterea fetelor române, pentru a căror instruire şi educare s'aŭ adus o dróie de calugărițe iesuite, din Francia şi din Germania. Asemenea scolĭ pe urmă s'aŭ maĭ înființat şi în alte oraşe principale, precum : în Galțĭ, Brăila, Craiova. Acolo o mulțime de fete române, de tóte starile, se crescŭ şi se instruescŭ în dogmele şi obiceiurile apusuluĭ catholicŭ; cele sărace gratis, cele bogate cu plată. Multe familiĭ, ademenite de frumósele aperențe şi de îngrijirea părintéscă, cu carea se tratéză fetele în acele institute religióse, ş'aŭ trimis copilele spre educație la institute de aceste prin sreinătate : în Galiția, Franția, Germania. Acolo ele învață de tóte, numaĭ sentimente naționale şi dragoste catra religiunea părinților lor nu dobândescŭ; se crescŭ şi instruescŭ în religiunea catholică, şi la întórcerea în familiĭ aducŭ cu sine în țéră ura şi disprețŭ către religiunea ortodoxă, laudă pre cea catholică-romană; nu le place a merge la biserica orthodoxă, spuind că la ea nu e frumos, nu'ĭ musică, preoțiĭ sînt proştĭ; multe din ele nu se mărturisesc nicĭ nu se comunică cu sfintele taĭne la preoțiĭ ortodoxĭ, dar o fac cu plăcere, când aŭ la îndămână un popă latinescŭ. Multe din copilele sărace, ce se educă în institutele iesuitice, trecŭ la religiunea catholica, se trimit în streinătate, unde se călugărescŭ, şi devin şi ele institutrice pela aseminea scóle. Episcopiĭ catholicĭ visitéza adese-orĭ aceste institute, daŭ copilelor micĭ presente, precum : iconițe cu sfințĭ catholicĭ, cu portretul papeĭ, etc. Preoțiĭ catholicĭ fac în capelele institutelor serviciul divin în tóte dilele, la care asistă tóte elevele, şi apoĭ trec în clase. Nu este permis a se predá în acéste scóle altă religiune, de cât acea catholică-romană.

Uniĭ din tineriĭ românĭ, lipsițĭ de cultura religiósă

www.dacoromanica.ro

în ţéră, dar firesce dispuşĭ către sentimentele religióse în străinătate, maĭ ales în Franţa, aŭ fost ademeniţĭ de iesuiţĭ şi câştigaţĭ pentru propaganda bisericeĭ romane. Uniĭ, căsătorinduse cu femeĭ catholice, francese, germane, s'aŭ catholicit şi eĭ şi copiiĭ lor, şi ş'aŭ luat conductorĭ spiritualĭ clericĭ iesuiţĭ, pentru dênşiĭ şi pentru familia lor.

Iesuiţiĭ din Bucureşcĭ aŭ întrodus în biserica papistă din România şi calendariul Grigorian, contra usuluĭ vechiŭ de a se ţinea serbătorile creştine de catholicĭ odată cu orthodoxiĭ, şi s'aŭ încercat indirect de a se întroduce acel calendar şi în biserica orthodoxă a Românieĭ.

Acum decurênd s'a rĕdicat în capitala ţereĭ, afară de biserica numită „Bărăţie," o cathedrală catholică mărétă, cu banĭ adunaţĭ din ţéră prin lotăriĭ, prin darurĭ particulare dela Românĭ şi prin contribuţiunĭ din tóte ţerile catholice, pre care le a cutrierat neobositul Monseigneur Paoli, episcopul catholic din Bucurescĭ, carele pentru zelul seŭ aştéptă dela Papa a fi gratificat cu rangul de „Mitropolit al Bucureştilor," după care póte va urma şi acel de primat al Românieĭ! Sînt semne, că curênd se va dischide în Bucurescĭ şi un colegiŭ iesuiticŭ pentru educaţia junilorŭ românĭ.

Libertăţile nóstre constituţionale, înalta protecţiune streină, lipsa de cultură a cleruluĭ orthodoxŭ, indiferentismul religios al claselor culte, ideele anti-crestine, ce bântue şcóla şi societatea nóstră, nedesvoltarea simţuluĭ şi a demnităţiĭ naţionale în popor, sărăcia bisericeĭ naţionale: tóte acestea sînt atâtea garanţiĭ de reeşită pentru propaganda catholică în România nóstră.

La Roma se şcie fórte bine, că un popor nu póte esista fără religiune, şi credênd că religiunea şi biserica orthodoxă a Românilor sînt mórte, meşteriĭ ceĭ iscusiţĭ de acolo, alérgă să le înlocuéscă cu ale lor, pre care singure le cred eĭ nemuritóre şi eterne. Nu

www.dacoromanica.ro

este dar de mirare, că la Roma acum nu se mulţemesc numaĭ a le se recunósce ceĭ doĭ episcopĭ, aflătorĭ deja în ţéră, unul la Bucurescĭ şi altuĭ în Iaşĭ, cariĭ până acum dupre documentele ţeriĭ, eraŭ cunoscuţĭ ca *visitatorĭ,* şi *vicarĭ apostolicĭ* aĭ Bisericelor catholice din Romania, şi cu titlurĭ streine de ţéră, precum : Nicopole, Morcopole, Yloan, etc; eĭ voeşcŭ să aibă Mitropolie în capitala ţareĭ, cu titlu de „Mitropolit al Bucureşcilor, ca şi când n'ar esista acolo un Mitropolit român Orthodoxŭ; deaseminea, pe lângă episcopul catholic din Iaşĭ, carele negreşit va fi numit Archiepiscop orĭ episcop de Iaşĭ, încă alţĭ doĭ episcopĭ, unul la Galaţĭ şi altul la Craiova, adică unul cu titlu „Gălăţianul," celalalt cu titlul „Craiovénul :" tóte posturĭ şi titlurĭ ocupate de Mitropoliţiĭ, episcopiĭ şi Archiereiĭ românĭ de astădĭ, de a cărora esistenţă propaganda catholică nu vra să şcie nimica.

Jurnalul francesŭ din Bucurescĭ „l'Indépendance roumaine" nu de mult ne a adus şcirea, că Monseigneurul Paoli, cu ocásia paşcilor catholice la Roma, presentânduse la Papa Leon XIII-le împreună cu alţĭ cardinalĭ şi episcopĭ, Papa l'a vĕdut cu bucurie şi cu dênsul a vorbit maĭ ântêiŭ, întreţinênd o lungă conversaţie despre afacerile religióse ale Românieĭ.

Tot acel Jurnal ne a comunicat maĭ ântêiŭ scirea despre proectul curieĭ romane de a înfiinţa în România un Mitropolit şi câţĭ-va episcopĭ catholico-romanĭ. Acéstă hotărâre ne dă dovadă, că la Roma sîntigurĭ despre triumfuĭ papismuluĭ în România, pentru care şi eĭ înputernicesc mijlócele de propagandă. Căcĭ carea alta ar fi trebuinţa de a se creá şi înmulţi la noĭ Ierarchia bisericeĭ papiste, când doĭ episcopĭ ce are ea deja aicĭ, sînt pré destuĭ pentru numărul catholicilor actualĭ, carele dupre statistică este ca de 50,000 suflete?

Dar trebuie să recunóscem că Biserica Romeĭ îşĭ

www.dacoromanica.ro

face tréba sa, ea, precum am ḑis, ţinde a domni tótă lumea. De secole ne urmăresce şi pe noï Românii şi să încércă la fie-care ocasiune favorabilă a face câţi-va paşï înainte. De reuşeşce, bine, ea merge înainte; de nu, ea face o pauză, lucréză în ascuns, şi apoï la timp esă pe faţă, şi aşa, necontenit.

Ne întrebăm însę: ce póte şi ce trebue să facă biserica şi naţiunea română, în aceste timpurï aşa de critice pentru dênsa? Să rămână ea óre privitóre pasivă ca până acum la acéstă catastrofă ce vine asupra eï, séŭ să se siléscă a o preîntîmpina din tóte puterile?

Spre a respunde la acéstă întrebare, trebue să dislegăm maï întâiŭ alta: Voim noï óre şi trebue óre să esistăm ca naţiune, naţiunea română, liberă şi independentă în noul regat românŭ, prin noï înşine, prin puterile nóstre fisice şi morale, cu tradiţiunile şi obiceiurile nóstre cele bune, clironomisite de la moşï şi strămoşï, cultivândule şi înnobilândule; séŭ să ne dăm pe mâna streinilor maï ânteiŭ sufletele, şi apoï libertăţile şi ţéra, ca eï să facă cu dênsele cum le va veni lor la socotélă? Eŭ cred că nu şi iarăşï nu. Ar fi ruşinea şi batjocura cea maï mare, ca o naţiune eroică, inteligentă, bogată, creştină, capabilă a se perfecţiona în bine, carea de secule a luptat crâncenŭ pentru esistenţa sa politică, tocma acum, ajunsă la limanul mântuireï, pusă în rangul naţiunilor civilisate ale Europeï, să renege la trecutul seŭ, să defaïme pe strămóşiï seï, cariï nicï-odată n'aŭ voit să fie decât românï orthodoxï, şi la cariï biserica era ca unŭ zidiŭ puternic de apărare, contra influenţelor streine de tót feliŭ, şi când s'aŭ aliat cu Turciï, prima condiţiune a fost — apărarea şi neatingerea bisericeï naţionale şi a drepturilor eï. Biserica catholică, carea astăḑï vine să se pună la masă gata şi să se desfăteze în România, nu nea dat mână de ajutoriŭ nicï-odată în timpurile nóstre

www.dacoromanica.ro

cele de restrişte; dar de multe orĭ aŭ adus preste noĭ oştirĭ streine, spre a ne cuceri politiceşce, şi apoĭ a ne păpistăşi.

Domniĭ, mitropoliţiĭ, episcopiĭ, boeriĭ şi poporul român s'aŭ luptat, aŭ suferit necazurĭ, esilurĭ, sărăcie, mórte, şi ş'aŭ vĕrsat sângele pentru ţéra şi legea lor; a lor, a naţiuneĭ române trebue să remână onórea de a poseda şi pe vitoriŭ în tóte ramurile esistenţeĭ sale acéstă ţéră. Décă decĭ voim să remânem naţiune română, demnă, şi respectată şi în viitoriŭ, trebue să ne păstrăm şi Biserica nóstră naţională, ce o am moştenit din trecut, dela moşiĭ şi strămoşiĭ noştriĭ; să o apărăm şi să o rădicăm, dupre cum cere demnitatea actuală a naţiuniĭ. Biserica nóstră orthodoxă, pe lângă doctrinele sale sănătóse chreştineşcĭ, evangelice, are valórea vechimeĭ apostolice şi tradiţiunile celor maĭ marĭ dascalĭ aĭ orientuluĭ chreştin, respectaţĭ în tótă chreştinătatea şi ce este maĭ mult are tipul seŭ şi characterul particular de *biserică naţională;* ea este prin timp îndelungat adaptată la trebuinţele religióse, morale şi naţionale ale popórelor, ce o confesază; este înfiltrată în deprinderile poporuluĭ; ea a format şi păstrat limba cultă naţională unitară; ea a fost scóla bunelor deprinderĭ ale poporuluĭ şi a ideelor celor sănĕtóse. La tóte popórăle, ce confesază religiunea orthodoxă, biserica a fost şi este premergătóre cultureĭ şi a civilisaţieĭ naţionale. Acéstă biserică naţională, ce e drept, mărginesce activitatea sa numaĭ în cuprinsul hotarălor naţiuneĭ sale, dar tocma de aceea şi póte face marĭ serviciĭ naţiunilor sale, când ea este însoţită de cultură, şi pătrunsă de conşciinţa menireĭ sale în societate. În tótă lumea orthodoxă, naţiunile aŭ propriele lor bisericĭ naţionale, care îngrijesc numaĭ de cultura religiósă şi morală a naţiunilor respective, cultivând limbele naţionale, propagand credinţele şi sentimentele religióse şi naţionale, şi propagând moralitatea chreştină cu fapta

www.dacoromanica.ro

şi cu cuvêntul. Aşa este în Rusia, în Grecia, în Serbia, în Bulgaria, în România. Chiar în imperiul turcesc şi austriac, naţionalităţile orthodoxe se adăpostescŭ la umbra bisericelor lor orthodoxe. Insuşĭ patriarchiĭ din orient nu sînt de cât capĭ naţionalĭ, dupre cum se înţelege naţionalitatea la Turcĭ. Patriarchia de Constantinopole, deşĭ ajutată de posiţiunea sa ca capŭ spiritual al tuturor chreştinilor orthodoxĭ din orientul otoman, voiá a esercitá o supremaţie bisericéscă asupra ţerelor orthodoxe, ce făceaŭ parte din acel imperiŭ; ea n'a putut lucra alt-feliŭ, de cât în interesele imperiuluĭ turcesc, şi apoĭ ale naţiuniĭ grecescĭ, din carea se alegŭ patriarchiĭ. Naţiunile emancipate de sub dominaţiunea turcéscă, s'aŭ emancipat şi de tutela patiarchuluĭ, înfiinţânduşĭ a parte bisericele lor naţionale, pe basele vechĭ ale orthodoxieĭ, şi păstrând cu patriarchia numaĭ relaţiunĭ morale de omodoxie. Esemplul acesta l'aŭ dat de mult maĭ ântêiŭ Ruşiĭ, în viacul XVI-le, apoĭ în vécul present Eliniĭ din Elada, Româniĭ, Serbiĭ şi Bulgariĭ, etc.

Este încă o mare consideraţiune politică, pentru carea Româniĭ trebue să conserve, să apere, să imputernicéscă şi să dea tótă disvoltarea putinciósă şi trebuinciósă bisericeĭ lor naţionale orthodoxe. Posiţia RomânieĬ o face să graviteze politiceşce către micele naţiunĭ orthodoxe orientale, care unele se învecinézä cu dânsa, şi cu care este legată de providenţa divină prin trecut şi prin viitoriŭ. Ea, şi tóte micele popóre orthodoxe : Sĕrbiĭ, Bulgariĭ, Greciĭ, Muntenegriniĭ, Albanesiĭ, ca să pótă esistá, şi a-şĭ păstrá independenţa lor politică şi naţională, vor trebui, curênd séŭ maĭ târziŭ a se aliá, a se confedera, spre a se putea opune cu succesŭ contra năsuinţilor de cucerire ale puterilor celor marĭ. Unitatea lor religiósă şi bisericéscă va fi o mare forţă în apĕrarea intereselor comune ale vieţeĭ lor politice. Atuncĭ şi

www.dacoromanica.ro

patriarchia ecumenică emancipată de politicĭ streine de biserică, va întra în rolul eĭ de centru şi de conducătóre a unităţiĭ dogmatice şi canonice a diferitelor bisericĭ naţionale ale rĕsărituluĭ orthodoxŭ.

Aşa dar basele dogmatice şi istorice ale bisericeĭ orientale aŭ acel caracterŭ distinctivŭ de biserica Romeĭ, că naţiunile orthodoxe aŭ bisericĭ naţionale, lipite cu totul de naţiunile respective, în serviciul cărora este pus zelul şi şciinţa păstorilor bisericeşcĭ de sus până jos, de aceea naţiunile trăesc pre lângă bisericele lor, kiar fiind acele naţiunĭ domnite de altele maĭ puternice şi maĭ marĭ.

Acest mare avantagiŭ naţional lipseşce bisericeĭ catholice apusene; ea nu este biserica vre-uneĭ naţiunĭ; ea este o biserică cosmopolită; ea voeşce a domina tóte naţiunile, De prosperéză orĭ retrogradéză politiceşce o naţiune, ea este indiferentă, numaĭ catholicismul eĭ să fie asigurat. Décă naţiunea cucceritóre este catholică, biserica Romeĭ se bucură, când o naţiune séŭ popor micŭ se sacrifică policeşce, trece sub alt sceptru catholicŭ. Décă naţiunea cuceritóre este de altă religiune séŭ biserică, atuncĭ, biserica Romeĭ, ne avênd şanse de a deveni domnitóre în tot statul cuceritoriŭ, va tot îndemna la oposiţiune şi rebeliune pe naţiunea cucerită, până ce o va perde de istovŭ, déca altminterea nu va reuşi a face concordate favorabile eĭ cu puterea cuceritóre. Acésta o videm în Polonia. Pe Poloniĭ supuşĭ Austrieĭ catholice, Roma catholică îĭ ţine în supunere. Pre ceĭ din Prusia protestantă şi din Rusia orthodoxă deapururea îĭ înpinge în oposiţiune şi rebeliune. Acésta se vede şi în Irlanda. Roma papală nu numaĭ nu este favorabilă naţionalitaţilor, ba este kiar duşmana, şi le sacrifică orĭ când cerŭ acésta interesele eĭ. Italia, unde este capitala bisericeĭ catholice, a fost secule împarţită în o mulţime de staturĭ micĭ, şi date spre guvernare la membri din diferite familiĭ

www.dacoromanica.ro

Domnitóre din Europa, anume : austriace, francese, spaniole. Abia, în ḑilelele nóstre, după lupte şi revoluţiunĭ seculare s'a putut face unirea politică şi naţională a Italieĭ, pe care Papa cu desperare o combate cu tóte mijlócele posibile, şi se declară prisonierŭ şi înkisŭ, în mijlocul naţiuniĭ sale. In Galiţia contribuesce la polonizarea Rutenilor, în Ungaria la magiarisarea Românilor şi a Slavilor. In Franţa până în ḑilele nóstre se păstrase óre-care umbră de biserică naţională, sub epitetul de „Galicană". Iesuiţiĭ luĭ Piu IX-le aŭ ştersŭ şi urmele aceleĭ esistenţe de biserică naţională în catholicismŭ şi aŭ contopit'o în absolutismul universalităţiĭ sale catholice. Revoluţunile naţionale francese tóte aŭ fost răzbunărĭ asupra absolutismuluĭ papistŭ. De aicĭ ura Francesilor asupra bisericeĭ, lupta învĕţaţilor spre a se emancipa de biserica papală, luptă carea a mersŭ până la disfiinţarea Monastirilor şi instituţiunilor iesuitice de educaţie; ba kiar până la scóterea învĕţĕmêntuluĭ religios şi a icónelor de prin scólele publice. Acestea pĕcate ale papismuluĭ aŭ făcut în lumea culta urîte religiunea şi biserica. Aceste triste impresiunĭ le-aŭ adus cu sine tinéretul nostru din Franţa în România, şi persecută şi aicĭ biserica naţională, carea nu are nicĭ unul din pĕcatele bisericeĭ papale. In Germania după proclamarea infalibilităţiĭ papale, ceĭ maĭ însemnaţĭ theologĭ şi un mare numĕrŭ de cetăţenĭ culţĭ de confesiunea catholică romană s'aŭ decisŭ a se disbiná de Roma şi a'şĭ forma o biserică naţională după modelul celor orthodoxe din Orient. Numĕrul aderenţilor la început era la 50,000. Ea însĕ a întîmpinat din partea propagandeĭ romane cele maĭ marĭ pedice şi tot-feliul de şicane ce se pot înkipui, numaĭ ca să zădărnicéscă întreprinderea : necontenite procese, ba de presă, ba de ingerenţe în parochiĭ, ba de răpire de bisericĭ, ba pentru tulburărĭ şi scandale la înmormêntărĭ; în cât acéstă mică

www.dacoromanica.ro

biserică națională are puține șanse de esistență, maĭ ales după ce guvernul german a fost silit să se impace cu papa.

Cum că Roma nu este pentru bisericele naționale, nicĭ le admite, maĭ avem dovedĭ kiar în țéră la noĭ. Țĕraniĭ papistașĭ sătenĭ din România, décă 'ĭ întrebĭ de ce naționalitate sînt, eĭ respund, ca sînt catholicĭ; preoțiĭ lor sînt alesĭ din némurĭ streine: polonĭ, italienĭ, ungurĭ, nemțĭ, prin urmare nu este a se aștepta dela eĭ sentimente naționale române. Parochieniĭ lor sînt ținuțĭ aparte de tot amesticul cu ceea-lalțĭ locuitorĭ românĭ, kiar consetenĭ, nu numaĭ prin bisericĭ și cult, ci kiar prin costium, prin petrecerĭ aparte; nu jócă la un locŭ. Femeele și fetele papiste se izoléză prin costiumurile lor, ŭnele kiar bizare, de fetele și femeele orthodoxe. Nu este permisă amestecarea cu orthodoxiĭ prin căsătorie. Parochul este stepân absolut asupra voințeĭ lor și eĭ nu facŭ nimică fără învoirea luĭ; kiar petrecerile lor în ḑile de sĕrbătorĭ le fac la casa preotuluĭ și sub okiĭ luĭ. Școle româneșcĭ nu se pot înființa prin aceste comune; căcĭ se teme popa de ideĭ necatholice. Cu modul acesta sentimentele naționale nu vor străbate nicĭ-o-dată în comunele catholice; lăcuitoriĭ de acolo deapururea vor fi nișce automațĭ, esploatațĭ pentru cause streine de țară, și înpovărațĭ cu plățĭ esorbitante pentru serviciele religióse, și cu alte asuprirĭ și nedreptățĭ. Din tóte acestea se vede, că sistemul bisericeĭ catholice-romane nu este favorabil bisericelor naționale; ele nu intră în programul eĭ, ba nicĭ le póte suferi. Dar națiuniĭ române îĭ trebue o biserică națională, pentru noĭ și în hotarăle nóstre, precum ne-am deprins a o avea, și precum o avem de secule nepomenite. De aceea trebue să o apărăm, ca pe un zidiŭ puternicŭ contra năvălirilor papale, ce amenință esistența nóstră națională, independența și libertatea conșciințeĭ nóstre religióse.

www.dacoromanica.ro

Ne prestă însĕ înainte o luptă mare, luptă, nu înprotiva trupuluĭ și a sângeluĭ, precum ḑice Sf. Apostol, ci împrotiva multor duchurĭ rele de supt ceriŭ. Biserica nóstră este aminințată de multe duchurĭ rele pentru ea. Ast-feliŭ sînt: Atheismul, materialismul, socialismul, care aduc după sine necredința, immoralitatea de tot feliul, și apoĭ—papismul, care caută deșerturĭ, spre ale împlea el.

Biserica română singură în starea eĭ actuală nu póte să resiste în aceste lupte marĭ; ea trebue să fie ajutată de tóte puterile naționale: de guvernŭ, de corpurile legiuitóre, de școlă, de presă, de tótă inteligența și inițiativa publică și privată; căcĭ biserica este a națiuniĭ. O națiune nu a esistat fără biserică, nicĭ póte esista. Décă vom negriji și disprețui pe a nóstră națională, forța lucrurilor va aduce la noĭ alta streină de noĭ și de trebuințele nóstre.

Datoria Sf. Sinod este de a preveni națiunea de timpuriŭ, a'ĭ propune mijlócele de îndreptare și a'ĭ cere concursul.

Am arĕtat maĭ sus marele avantagiŭ al bisericeĭ orthodóxe în aceea, că ea este biserică națională, trăeșce în nație și pentru nație, pe când biserica Romeĭ este cosmopolită și fără nație, de aceea și este în luptă cu tóte națiunile. Insĕ acéstă biserică are un avantagiŭ mare în aceea, că Papa este o putere mare în lumea catholică, dispune de mijlóce marĭ de tot feliul, directe și indirecte, și ajută la trebuință pe bisericele sale din tótă lumea. Bisericele orthodoxe naționale însĕ n'aŭ nicăirĭ ajutoriŭ de cât în lăuntrul națiunilor, unde ele esistă; décă națiunile respective nu daŭ concursul lor bisericeĭ, nu o ajută la împlinirea misiuniĭ sale; décă o dușmănescŭ, o degradéză, o persecută, eĭ nu'ĭ rĕmâne de cât calea cruceĭ: a suferințelor și a martiriuluĭ, — ceea-ce nu face onóre uneĭ națiunĭ chreștine să-'șĭ martirizeze

www.dacoromanica.ro

Biserica (*). De aceea guvernele şi naţiunile cele înţelepte tot-dé-una aŭ susţinut prestigiul bisericeĭlor cu tóte puterile lor şi aŭ mersŭ în acord cu biserica. Cestiunile bisericeşĭ aŭ fost privite ca cestiunĭ naţionale, şi biserica a privit cestiunile naţionale şi politice ca nedislipite de dênsa. Fără acéstă reciprocitate de concursŭ o biserică naţională nu póte esista; ea cu încetul se atrofiază şi perde tótă însemnătatea de putere morală a statuluĭ, precum acésta s'a întêmplat în mare parte cu bisericele orthodoxe din imperiul turcescŭ.

De aceea Sfântul Sinod trebue : I) Maĭ ântêiŭ de tóte, prin presă a deştepta naţiunea despre pericolele, de care este ameninţată biserica naţională, şi prin urmare naţiunea, de către necredinţă, carea aduce cu sine demoralisarea familieĭ şi a societaţiĭ; de către propaganda papistă, carea aduce cu sine influenţa şi sub-jugarea streină.

II) Al doilea, să rugăm guvernul a nu admite întemeerea propagandeĭ papiste în România, prin înfiinţarea de mitropoliĭ şi episcopiĭ papiste, care nu sînt de trebuinţă, de cât în viderea înputerniciređ propagandeĭ catholicismuluĭ papist în România. Ţéra nóstră nicĭ decum nu are nevoie de o aseminea propagandă, ba încă sîntem datorĭ cu micĭ cu marĭ a o combate din tóte puterile nóstre. Noĭ avem biserica şi religiunea nóstră, adusă cu noĭ în Dacia dela vechia Romă creştină, adevĕrat apostolică, éră nu papistă ca cea modernă. Roma actuală să'şĭ întrebuin-

(*) Biserica este forţa morală, sufletul uneĭ naţiunĭ. Românul în naivitatea sa, ridiculizând pe ţiganŭ, că n'are naţie, nicĭ ţéră, se esprimă : „ţiganul ş'a mâncat Biserica“ ! In aniĭ din urmă un învĕţat românŭ a credutŭ, că póte lăudá naţiunea sa, afirmând, că Româniĭ n'aŭ avut Sânţĭ, ca Greciĭ şi Slaveniĭ, etc. Dar un învĕţat Ungur ĭĭ respunse ironicŭ : „bine 'şĭ recomandă D. . . . . . naţiunea sa ! Ast-feliŭ de esemplu numaĭ la Ţiganĭ se maĭ găseşce“.

Geniul poeticŭ al poporuluĭ românŭ a creat o legendă despre modul cum Ţiganiĭ ş'aŭ *mâncat*, adică aŭ perdut biserica lor. Ideea principală este că biserica trebue să fie bazată pe principiĭ morale, şi să urmăréscă scopurĭ morale. Décă ea cade în materialismŭ, serveşce numaĭ la trebuinţĭ sensuale şi la scopurĭ materiale ordinarie, atuncĭ ea devine ridiculă şi se perde.

www.dacoromanica.ro

ţeze zelul sĕŭ de propagandă la naţiunile necreştine, de care geme globul pămêntuluĭ: propage jidanilor, Machometanilor, Tătarilor, Budistilor, şi idololatrilor de tóte speciele. Jurnalul conservator „Timpul“, în N. sĕŭ dela 27 Aprilie, s'ar părea favorabil înfiinţĕreĭ nóuelor episcopate latine, pe temeiŭ a) ca spiritul intoleranţeĭ religióse este primejduios; b) că Româniĭ uniţĭ din Ardéal nu ş'aŭ perdut naţionalitatea lor prin unire cu biserica Romeĭ. c) Că Românul este din fire tolerant, şi crede om de nimica pe acel ce renégă legea luĭ. La aceste observaţiĭ favorabile propagandeĭ latine este uşor de respuns. Româniĭ respingênd înfiinţarea episcopatelor netrebuitóre pentru numĕrul actual al catholicelor ce lăcuesc astădĭ în România, nu injosesc întru ceva demnitatea bisericeĭ romano-catholice, nicĭ jignesc întru ceva conşciinţa credincioşilor eĭ. Eĭ îşĭ vor esercita în tótă libertatea cultul lor, ca şi până acum, vor avea bisericele lor, şi când le vor maĭ trebui îşĭ vor maĭ construi fără împedecare; vor continua a'şĭ avea doĭ episcopĭ visitatorĭ, unul la Iaşĭ, altul la Bucureşcĭ, cariĭ sînt prea deajuns pentru numĕrul credincioşilor lor ce se află actualminte în România. Când dar Româniĭ vor lua mĕsurĭ preventive pentru apĕrarea biseriсeĭ lor naţionale, nu are nime drept a se jigni, afară dóră de aceĭ cu scopurĭ ascunse, agresive pe conta biseriсeĭ nóstre, pe carea eĭ o urăscŭ şi o persecută sistematic.

La punctul 2-lea respundem: Dacă Româniĭ uniţĭ din Ardélŭ nu ş'aŭ perdut încă naţionalitatea română, causa este pentru că eĭ păstréză încă mare parte din bazele biseriсeĭ orthodoxe naţionale. Dar unia este primul pas la catholicismŭ, şi propaganda romană nu se va lăsa până ce nu'ĭ va face pe deplin catholicĭ-romanĭ, reformând treptat şi pe nesimţite totul, până ce'ĭ va întroduce în cosmopolitismul seŭ. Autoriul articoluluĭ din „Timpul“, maĭ spu-

www.dacoromanica.ro

ne în favórea uniuneĭ catholice din Transilvania, că Mitropolitul uniat dela Blajŭ, capul bisericeĭ naționale române de acolo, este independent de episcopatul catholic din Ungaria și este subordinat numaĭ „Sfântuluĭ Scaun papal.“ (Autoriul acestuĭ articol trebue să fie însul „uniat“). Recomandam autoriuluĭ să cetéscă epistola Mitropolituluĭ uniat Șuluțŭ din anul 1862, către episcopul orthodoxŭ Șaguna, și va videa ce libertate mare de acțiune are un Mitropolit uniat. „Excelența ta, ḑice Șuluțŭ, sunteți în tótă Transilvania, așa ḑicênd un Domnŭ nemărginit și neatêrnat în propria diecesă, întru cele ce se atingŭ de afacerile bisericeșcĭ, nu aveți a cere opiniunea nimĕnuĭ, — a vre unuĭ alt colegŭ episcopalŭ, nicĭ a unuĭ Mitropolit séŭ patriarchŭ, când aveți a face orĭ a întreprinde ceva. Eŭ însĕ, precum bine sciți Exelența ta, mĕ aflu sub împregiurărĭ maĭ grele. Eŭ, în administrația bisericeĭ și a credincioșilor noștri din Transilvania și din provincia Mitropolitană, am ca colegĭ câțĭ-va Episcopĭ, între cariĭ este împărțită fósta diecesă a Făgărașuluĭ, am un nunțiŭ apostolicŭ, unŭ patriarchŭ, ba încă și alțĭ frațĭ nu de origine comună, cariĭ sunt fórte influențĭ, mĕ controléză, urmărescŭ fie-care pasŭ al meŭ cu un ochiŭ neadormit, și adese orĭ, chiar și în lucrurĭ, la care nu aŭ nicĭ un drept, îmĭ țin legată nu numaĭ voia, dar și consciința mea“! (Slavicĭ. Die Rumänen. pag. 102—103). Din causa acestor presiunĭ morale, și din necontenita tendință de a catoliciza tréptat pe Româniĭ unițĭ, bărbațĭ marĭ, ca Maior și ca Șincaĭ, etc. aŭ fost persecutațĭ și esclușĭ din clerul uniat, pentru că se opunéŭ la novismele papiste, întroduse în biserica unită; aŭ cercat chiar ale pune episcopĭ catholicĭ, precum spune însușĭ autoriul articoluluĭ din „Timpul,“ dar turburarea poporuluĭ, a silit pe acest episcop și pe ceĭ ce l'aŭ pus a'șĭ da aerul de episcop unit și a menținea încă cultul ortodoxŭ. La

www.dacoromanica.ro

episcopatele uniate se pun numaĭ persóne agreate catholicismuluĭ roman, şi care s'aŭ distins prin servilismul lor causeĭ sericeĭ romane. Persóne renumite prin devotamentul lor naţional, d. e. ca Cipariŭ, nu se pot învrednici să ajungă nicĭ la Mitropolie, nicĭ la episcopate! Cel din urmă argument al „Timpuluĭ," că Românul, de şi tolerant, dispreţueşce pe ceĭ ce'şĭ renégă religiunea, — este neesactŭ şi se disminte prin fapte positive. Chiar autoriul spune un esemplu despre un tênĕrŭ românŭ, carele ş'a renegatŭ religiunea, încât la mórtea luĭ a renunţat la orĭ ce ceremonie religiósă. Istoria uniuneĭ din Transilvania, pe carea el vrea să o apere, încă este o dovadă vĕdută de tóta lumea, că şi poporul român este capabil a fi ademenit la renegarea religiuniĭ, décă nu de odată, cel puţin treptat şi prin amăgire. Afară de uniaţĭ, tot în Transilvaniĭ, mulţĭ Românĭ aŭ trecut la calvinismŭ, şi apoĭ s'aŭ contopit cu Secuiĭ şi cu Unguriĭ. Vechia nobilime română din Transilvania şi Ungaria, tótă, trecênd la catholicismŭ s'a maghiarizat.

Iată dar pentru ce noĭ trebue a ne păzi de cursele propagandeĭ iesuitice a Romeĭ : nu pentru a fi netoleranţĭ în spirituluĭ constituţiuniĭ nóstre, nu pentru a jigni conştiinţa lăcuitorilor catholicĭ-romanĭ, ce trăescŭ în România şi pórtă sarcinile statuluĭ, ci pentru a ne apĕrá biserica nóstră naţională, şi prin ea a feri naţiunea de uneltirile şi amesticul streinilor în afacerile nóstre naţionale.

Se întrebăm însĕ pe curia romană cu propaganda-fide a eĭ : primire-ar ea óre, ca noĭ Româniĭ să trimitem în Italia un Mitropolit, séŭ un episcop românescŭ la Roma cu titlu de „Mitropolitul, orĭ episcopul Romeĭ" orĭ la Veneţia, Milan, Neapole, etc. cu titlurile acestor oraşe catholice, maĭ ales când şcim, că acum în Italia sînt multe elemente gata, de a forma o bună biserică naţională orthodoxă? Primire-ar

www.dacoromanica.ro

óre să facem ceva aseminea pentru alte capitale şi oraşe însemnate şi ne'nsemnate din lumea catholică? Nu! pentru că ea nu admite nicĭ morţiĭ noştri a se înmormênta în cimetirele credincioşilor seĭ. Noĭ însĕ nu facem aşa; ci la casŭ de nevoie, înmormêntăm pe catholicĭ în cimetirile nóstre, şi înca cu tótă rânduéla chreştinéscă a bisericeĭ nóstre; nu'ĭ depărtăm nicĭ dela cele-lalte taĭne ale bisericeĭ, la casurĭ de nevoie, când eĭ nu aŭ preoţĭ de aĭ lor. Şi acésta o facem, pentru că sântem toleranţĭ, şi biserica nóstră este tolerantă în adevĕratul înţeles, şi nu este deprinsă a viola conşciinţa religiósă, pâna şi a nechreştinilor. Noĭ, chiar de am fi în stare, nu am trimite episcopĭ şi Mitropoliţĭ în ţĕrele chreştine, care îşĭ aŭ Mitropoliţiĭ şi episcopiĭ lor de orĭ-ce confesiune; căcĭ acésta nu permit canónele bisericeĭ nóstre, care sînt comune şi bisericeĭ latine. Pentru ce dar Roma chreştină voeşce să violeze conşciinţa nóstră, şi să calce Sfintele canóne prin numirea unuĭ Mitropolit în România cu titlu de „al Bucureşcilor" séŭ „Bucarestensis," când în Bucureşcĭ este capitala bisericeĭ orthodoxe române, şi reşedinţa Mitropolituluĭ primatŭ alŭ Românieĭ? Pentru ce episcopĭ cu titlurile Episcopilor şi Archiereilor Românĭ : al Iaşuluĭ (Iasiensis), unde este reşedinţa Mitropolituluĭ Moldoveĭ? Al Galaţilor (Galatzensis), unde este reşedinţa episcopuluĭ Dunăreĭ-de-Jos? Al Craioveĭ, (Craiovensis) unde iaraşĭ este episcopul Râmniculuĭ şi al Severinuluĭ şi are un vicariŭ cu titlu de „Craiovénul". Tóte acestea ar fi dispreţul cel maĭ mare pentru biserica naţională româna, şi ne arată că Roma priveşce biserica nóstră ca cum nicĭ ar esista, şi că ea voieşce acum să ne facă Biserică şi să ne trimiţă ceĭ ântĕiŭ archiepăstorĭ chreştineşcĭ!!

Nu cred că naţiunea română va tolerá o asemenea decădere a bisericeĭ sale naţionale! Catholiciĭ din România n'aŭ trebuinţă nicĭ de doĭ episcopĭ, pre

2

www.dacoromanica.ro

cariĭ îĭ aŭ dejá. Aceştia vor putea să lăcuéscă unde le va plăcea în România, fără însĕ a'şĭ acapăra titlurile dela localităţile administrate şi supuse păstorieĭ Ierarchilor românĭ; ci să fie priviţĭ ca archiereĭ şi episcopĭ titularĭ, cu titlurĭ streine de ţéră, ca visitátorĭ, cum s'aŭ privit şi până acum. Archiereĭ titularĭ, cu titlurĭ dela localitaţile române, are şi póte avea numaĭ Biserica română, şi numaĭ dintre membriĭ cleruluĭ sĕŭ. Titlurile acestea nu sînt ceva fără valóre, ci ele implică drepturĭ marĭ, drepturile episcopale, între care este şi acela de a propaga credinţa sa. Archiereiĭ nostri titularĭ sînt mărginiţĭ în funcţiunile lor prin aceea, cá eĭ se chirotonisescŭ în calitate de vicarĭ, supuşĭ Mitropoliţilor şi Episcopilor actualĭ aĭ ţĕreĭ, încât eĭ nu pot funcţiona nimica episcopal fără prealabila autorizare a eparchiotuluĭ respectiv, şi cel ce ar face contrariŭ, cade sub judecata bisericéscă. Nu este aşa cu un episcop catolic; el nu este supus ierarchieĭ bisericeşcĭ a ţĕreĭ. Prin urmare, când el va fi recunoscut ca Episcop orĭ Mitropolit cu titlu uneĭ localităţĭ din ţéră, prin aceea i se recunóşce şi dreptul de a'şĭ propaga credinţa sa în acea localitate şi a face proseliţĭ. Şi tocmaĭ acésta este ţinta principală a propagandeĭ papiste.

Pe lângă împregiurările arĕtate în urmă, biserica Romeĭ crede, că acum este timpul cel maĭ favorabil pentru propaganda sa; căcĭ crede, că noĭ ne-am fi disbinat de biserica orthodoxă a resărituluĭ, în urma óre-căror ne'nţelegerĭ momentane, ivite între biserica nóstră naţională şi patriarchia ecumenică, şi se aştéptă, ca patriarchia să ne escomunice dela comunitatea orthodoxă, precum a escomunicat şi pre Bulgarĭ, cu vre-o ḑece anĭ în urmă, pentru carea dupre afirmarea jurnalelor, la Roma s'aŭ pregătit episcopĭ catholicĭ şi pentru Bulgaria, Insĕ fapta va dovedi, că Roma şi acum se înşélă. Noĭ n'am rupt relaţiunile nóstre unitare cu orthodoxia orientală, ci voim

www.dacoromanica.ro

numaĭ să le regulăm într'un modŭ cuviincios și canonicŭ. Orthodoxia română nu s'a ținut, păstrat și apărat de patriarchia ecumenică; ci s'a pastrat și apěrat de națiune și de Mitropoliții și Episcopiĭ românĭ. Aŭ fost însě și patriarchĭ cariĭ ni aŭ dat un concurs puternicŭ, cu sfaturile și cu influența lor la Pórta otomană, a cărora suvenire ne a făcut tot-déuna a respecta acea patriarchie și a o recunósce, ca centru al orthodoxieĭ orientale. Nicĭ vom consimți vre-odată a o înlocui cu autoritatea bisericeĭ catholice-romane, fie ea orĭ cât de renumită și puternică. Biserica română are și póte sa aiba tóte mijlócele morale și materiale spre desvoltarea sa prin sine, până a putea rivalizá cu ori-ce altă biserica, cât de înflorită, și a stá neclintită santinelă în hotarăle țěreĭ și a națiuneĭ sale.

III. Ce trebuie însě bisericeĭ nóstre, spre a putea cu succesŭ lupta contra vrăjmașilor sěĭ din launtru și din afară? O cultură intelectuala și morala, cât de întinsă. Biserica prin natura sa este paladiul învěțătureĭ, ea trebue să învețe necontenit pe sine și pe alțiĭ tot, ce trebue omuluĭ, spre a fi bunŭ cetățénŭ chreștinŭ, cu bună credință în faptele sale, cu judecata sănětósă și cu viață bine-nărăvită, și să combată vițiul pe tóte căile, să mustre, să dojenéscă, să îndemne necontenit la bine. Când eraŭ ómeniĭ maĭ simpli, moravurile maĭ aprópe de legile natureĭ, biserica putea a'șĭ împlini misiunea sa cu maĭ puțină învěțătură. De aceea bisericașiĭ învațaŭ în genere numaĭ a ceti, a cântá, a sěvêrși formele cultuluĭ, și apoĭ pentru instruirea lor și a poporuluĭ maĭ cetiaŭ prin bisericĭ viețele sfinților și învěțaturĭ morale de ale sfinților părințĭ. Și lumea era mulțămită cu atâta. Astădĭ însě când a sporit sciința, și s'a disvoltat cugetarea și împreună cu ideele sănětóse, aŭ strabătut și străbat în societatea nóstra tot feliul de rětacirĭ, pe care unile mințĭ stălcite le respândescŭ cu fapta,

www.dacoromanica.ro

cu cuvêntul şi scrisórea, până şi în poporul de jos, atăcând în primul rang religiunea şi morala chreştină; astădĭ când propagandele streine vor să copleşéscă biserica şi naţiunea nóstră, negreşit că biserica nóstră neapĕrat trebue să se rădice la nivelul cultureĭ bisericelor naţiunilor civilisate; căcĭ şi biserica nóstră are de suportat aceléşĭ lupte, pe care le supórtă şi bisericile altor naţiunĭ civilizate; căcĭ civilizaţia nu aduce cu sine numaĭ bune, precum cred naiviĭ, ci şi o mulţime de rele. Omul cel bunŭ, cum dice Evangelia, din inima sa cea bună scóte cele bune, éră cel rĕŭ din inima sa cea rea scóte cele rele. Acésta este natural la ómenĭ, fie eĭ simpli, fie civilizaţĭ. Deosebirea este numaĭ, că omul rĕŭ şi civilizat scóte maĭ multe şi maĭ marĭ rele, de cât rĕul necivilizat. De aceea în tóte ţĕrile civilizate cleruluĭ se dă cea maĭ întinsă cultură intelectuală şi disciplinară. Aşa în ţĕrile catholice la fie-care episcopie este şi un seminar, séŭ institut theologic pentru formarea preoţilor. Aŭ universităţĭ — pentru formarea profesorilor şi episcopilor, şi o mulţime de alte institute bisericeşcĭ, pentru formarea de ómenĭ pentru serviciul catholicismuluĭ; în statele protestante, spre a deveni cine-va pastor, trebue să trécă maĭ ânteiŭ liceul, apoĭ facultatea theologică. In Rusia orthodoxă, la fie-care episcopie este un seminar de 7 — 8 clase, de unde eleviĭ absolvenţĭ devin maĭ ânteiŭ cantorĭ pe la parochiĭ şi învĕţétorĭ în scólele săteşcĭ, apoĭ, la vacanţe, se înaintéză la preoţie. Eleviĭ fruntaşĭ din seminariĭ se trimit la facultăţile de theologie, care în Rusia sînt 4. Licenţiaţiĭ theologĭ se numesc maĭ ânteiŭ profesorĭ pe la seminariĭ, catecheţĭ pe la scólele publice. Apoĭ la trebuinţă, dintre dênşiĭ ceĭ maĭ capabilĭ şi maĭ distinşĭ se rĕdică la treptele cele maĭ înalte ale ierarchieĭ bisericeşcĭ. In regatul Eladeĭ sînt seminariĭ, pentru formarea preoţilor parochialĭ, şi o facultate theologică pentru formarea profesorilor de

www.dacoromanica.ro

Theologie şi pentru clerul înalt. Licenţiaţiĭ theologĭ, cariĭ aŭ mijlóce, se duc apoĭ pe la facultăţile de Theologie ale Europeĭ, maĭ ales în Germania, spre a'şĭ perfecţiona şciinţa lor. Orthodoxiĭ din Austria : Româniĭ şi Sêrbiĭ, toţĭ aŭ înalte instituţiunĭ theologice, pentru formarea cleruluĭ. Aşa celŭ maĭ vekiŭ este acel sêrbesc dela Carloviţŭ; dar maĭ perfectŭ este acel din Bucovina; căcĭ Biserica Bucovineĭ a avut mijlóce maĭ marĭ, în fondul monastirescŭ, pre carele guvernul austriac nu l'a deturnat dela destinaţiunea luĭ culturală : — pentru biserică şi şcólă. Acest institut, acum nu de mult s'a prefăcut în facultate theologică, pe lângă universitatea din Cernăuţĭ. Maĭ săracĭ în cultura theologică dintre orthodoxiĭ din Austria până acum sînt Româniĭ orthodoxĭ din Transilvania; căcĭ acolo Biserica naţională românéscă în adevĕratul înţeles datéză abia dela nemuritoriul Andreiŭ Şaguna, prin a căruia înţelepciune şi zelŭ chreştinesc şi românesc s'a înfiinţat maĭ ântêiŭ ierarchia, adică Mitropolia şi episcopiele româneşcĭ dela Sibiiŭ, Caransebeşŭ şi Aradŭ, apoĭ Seminariul din Sibiiŭ, pentru carele a trebuit să se formeze maĭ ântêiŭ fondul trebuitoriŭ, prin colecte benevole, adunate de clerŭ dela bine-voitoriĭ chreştinĭ. Când Şaguna a venit ântêia óră în Diecesa sa, ca episcop locotenent, a găsit clerul român ignorant şi fórte decădut moraliceşce. Să'l ascultăm pe el însul cum se tânguesçe de acésta în una din primele sale circulărĭ către clerul diecesan : „Ascultaţĭ rugămintea mea, dice el cleruluĭ, rugăminte, pre carea eŭ din adêncul sufletuluĭ meŭ o adresez către voĭ : vaĭ mie, de nu voiŭ vesti învĕţătura cea bună, căcĭ datoria mĕ sileşce şi diregătoria îmĭ este încredinţată pentru acésta . . . . Cu inima adênc-întristată şi cu o nespusă mirare m'am convins, că mulţĭ dintre preoţiĭ noştri aŭ obiceiul, Duminicele şi sĕrbătorile, după sânta liturgie nu se întorc acasă, ci se duc drept la

www.dacoromanica.ro

crâșmă, și acolo petrecând cu ómeniĭ ordinarĭ, beaŭ și întreţin conversaţiĭ necuviincióse". Apoĭ le prescrie, cum sa se înbrace și cum să se pórte, când vin în orașŭ, și amenință a pedepsi dupre fapte pre toţĭ ceĭ-ce se vor arĕtá în public cu înbrăcaminte murdara și cu pĕrul nepeptănat (Slavicĭ. Die Rumänen. p. 99 — 100). Șaguna prin zelul sĕŭ neobosit și prin institutul sĕŭ theologicŭ, și prin trimiterea tinerilor românĭ pe la facultăţile de theologie din alte ţĕrĭ, în curgere de treĭ-ḑecĭ și câţĭ-va de anĭ aĭ archipăstorieĭ sale, a pus temeliĭ solide cultureĭ cleruluĭ orthodox al Transilvanieĭ, carele astăḑĭ numĕră maĭ mulţĭ bărbaţĭ instruiţĭ și mulţĭ preoţĭ, cariĭ aŭ conșciinţa datorieĭ lor spirituale.

Adevĕrat, România nóstră în timpul modernŭ încă a făcut un pas bun în cultura cleruluĭ. In loc de un singur seminariŭ, carele esista în Moldova dela începutul vĭaculuĭ present; începând dela anul 1834, treptat s'aŭ înfiinţat înca câte unul pe la tóte eparchiele, în cât astăḑĭ avem 8 Seminariĭ, cu cursurĭ maĭ mult saŭ maĭ puţin întregĭ. Dar ceea ce ne lipsește sînt, afară de micĭ escepţiunĭ, profesorĭ capabilĭ, care sa aĭbă șciinţa și zelul trebuitoriŭ pentru a forma bunĭ servitorĭ aĭ bisericeĭ, ale însufla conșciinţa datorieĭ de apostolĭ aĭ moralităţiĭ chreștine, de predicatorĭ aĭ evangelieĭ, cu un cuvênt de apostolĭ aĭ némuluĭ nostru românesc. Eleviĭ seminarielor nóstre nu duc la parochiele lor, de cât o mică provisiune de cunoșcinţĭ ale cultureĭ generale, pre care curênd le uĭtă și acelea, remâind maĭ tot atât de săracĭ în cunoșcinţe, ca și ceia-lalţĭ sătenĭ. Eĭ nu cunosc sânta Scriptură, carea este izvorul cel nesecat al învĕţămêntuluĭ chreștinesc, și cu deosebire preoţesc, aŭ fórte sterpe noţiunĭ de istoria bisericeĭ, a dogmelor, a datorinţilor pastorale; a canónelor — nicĭ decum.

Sfântul Sinod, îndată dela înfiinţarea sa în anul 1873, a întorsŭ luarea aminte asupra institutelor

www.dacoromanica.ro

acestora de educaţie a cleruluĭ; a făcut şi de multe orĭ a propus projecte pentru reorganizarea seminarielor, şi projecte de regulamente pentru disciplina lor internă. Deasemineа necontenit s'a cerut înfiinţarea uneĭ facultăţĭ de theologie, unde să se pótă pregăti bunĭ profesorĭ pentru instruirea şi educarea viitorilor păstorĭ şi Archipăstorĭ demnĭ de biserica naţională română. Dar tóte aceste încercărĭ ale Sinoduluĭ până acum aŭ remas zădarnice şi ca nevenite. Este adevĕrat, că uniĭ din profesoriĭ actualĭ dela seminariĭ, temênduşĭ posiţiunile lor, aŭ combătut prin presă cu înverşunare reformele propuse de Sf. Sinod. Dar viitoriul bisericeĭ, carele este legat cu al naţiuniĭ, este un interes general; el nu trebue legat cu interesele egoistice ale unor individe. Guvernul şi Corpurile legiuitóre trebue să ne dea legile pentru reforma seminarielor şi pentru facultatea de Theologie, ca ţéra să pótă a'şĭ pregăti luptătorĭ, vrednicĭ pentru apĕrarea bisericeĭ naţionale de duşmaniĭ internĭ şi esternĭ, pre care 'ĭ am numit maĭ sus.

IV. O mare pedică pentru cultura cleruluĭ, maĭ ales a preoţilor de mir, este prósta lor posiţiune materială, din care causă eĭ tot timpul trebue să-lŭ petréçă muncind la ţérină şi acasă, pentru ca să'şĭ pótă agonisi hrana pentru dênşiĭ şi pentru familia lor. Isolaţĭ de centrurĭ de cultură, fără mijlóce de a'şĭ procurá cărţĭ, ca să se instruéscă prin cetire, uĭtă şi puţinul, ce învĕţase şi trăesc viaţă ordinară ca toţĭ săteniĭ; în locŭ ca preotul să pótă fi dascalul şi pedagogul sătenilor, se face şi el asemineа lor întru tóte. In tóte ţĕrele civilisate guvernele aŭ regulat posiţiunĭ materiale onorabile pentru preoţiĭ lor. In Rusia fie-care biserică parochială, are o porţie de pămênt, până la 100 desétine, care se înparte proporţional între bisericaşĭ, apoĭ maĭ aŭ salare dela comune; pe la oraşe bisericaşiĭ aŭ veniturĭ dela comune şi salare pentru predarea religiuniĭ în scóle. In Bucovina,

www.dacoromanica.ro

preoţiĭ aŭ câte 24 fălcĭ de pămênt şi salare din fondul religionar, dela 500 până la 1000 fiorinĭ pe anŭ. In tóta Europa sînt create prin legĭ mijlóce de întreţinerea cleruluĭ, prin fondurĭ bisericeşcĭ şi prin subvenţiunĭ dela stat. Chiar în România posiţiunea preoţilor catholicĭ este bine asigurată; 1) prin mărimea parochielor, care numĕra maĭ multe sate la un loc; 2) prin o câtime de pămênt întreită şi înpătrită, decât ce se dă unuĭ preot orthodoxŭ, şi aceea lucrată de parochienĭ şi aduse rodurile la casa parochuluĭ; 3) prin casă preoţéscă făcută de parochienĭ în curtea bisericeĭ; 4) prin taxe de plată stabilite pentru fiecare ierurgie preoţéscă. Aşa nu de mult unŭ lăcuitoriŭ din o aseminea parochie îmĭ spunea, că popa lor nu înmormêntéză, décă nu i se da pentru acésta 50 de francĭ, etc. Taxe fórte esorbitante, pentru care, precum şi pentru conduita despotică a multora dintre aceĭ popĭ, lăcuitoriĭ adese-orĭ se tânguésc; dar n'are cine 'ĭ ascultá. Noĭ nu dorim pentru preoţiĭ noştri, ca să fie satrapiĭ sătenilor; ci adevĕraţĭ părinţĭ sufleteşcĭ; dar ţinem, înpreună cu Sf. Scriptură, că „vrednicŭ este lucrătoriul de plata sa"; şi: „Cine slujeşce altariuluĭ. dela altariŭ trebue să se hrănéscă". Sf. Sinodŭ în acéstă privire să nu înceteze a stărui şi a aminti guvernuluĭ, ca să pună în viderea camereĭ legiuitóre projectul, votat de senatul trecut pentru îmbunătăţirea posiţiuniĭ materiale a preotuluĭ Românŭ.

V. Maĭ departe trebue ase spori mijlócele şi organele de privighere şi administraţia disciplinară a cleruluĭ. În present esistă pentru privigherea şi administraţia disciplinară câte un protoereŭ de judeţŭ, în totul 35 de Protoereĭ, cu un salariŭ anual numaĭ de 2000 leĭ, din care, scoţînduse ḑeciuiala, cu restul abia îşĭ pot întreţinea familiele; dar sînt cu totul lipsiţĭ de mijlóce de transport, spre a putea visita bisericele şi clerul din judeţe, spre a preveni neo-

www.dacoromanica.ro

rânduelele, şi a cerceta şi a aplaná certele, ce necontenit se ivesc între preoţĭ şi păstoriţiĭ lor. Spre acest sfîrşit trebue a se maĭ adaoge la salarele protoiereilor câte o diurnă macar de 100 leĭ pe lună, adică anual 1200 leĭ, osebit de acésta a le se da ajutóre administrative prin înfiinţarea de subprotoiereĭ, séŭ preoţĭ proestoşĭ de plăşĭ câte unul de fie-care plasa, cu salariŭ macar de câte 1200 leĭ anual, cariĭ să ajute pe protoereĭ în multiplele lor îndatorirĭ de ordine şi disciplină bisericéscă prin comune. Preoţiĭ, lipsiţĭ de privighere şi control, părăsesc, pe ce merge tot maĭ mult datoriile lor religióse, şi poporul se sĕlbătăcesce moraliceşce, bunele năravurĭ familiare şi sociale se minéză de corupţia de tot feliul, pe ce merge tot maĭ mult.

VI. Monachismul şi monastirile reclamă o urgentă îndreptare, şi punere pe calea morală, făcânduse organe de cultura şi moralisarea poporuluĭ. În societatea actuală româna, monastirile nu pot avea alt rolŭ, de cât ca asilurĭ pentru betrânĭ, cariĭ, după ce ş'aŭ isprăvit rolul în societate, dorescŭ a'şĭ sfîrşi viaţa în liniştea monastiréscă. Pentru care sfîrşit trebue a se destina un anume numĕrŭ de monastirĭ; éră tóte cele-l-alte, să se prefacă în institute de cultură naţională, prin înfiiinţare de scóle populare de industrie naţională, de spitale pentru bolnavĭ, de ospiciĭ pentru soldaţiĭ invaliḑĭ, de asilurĭ pentru caliciĭ, cariĭ umblă cerşind pe uliţe şi la drumurĭ. Prin acésta, monasririle, care sînt monumente istorice ale trecutuluĭ nostru, pe de-oparte se vor apĕrá de ruina totală, carea astăzĭ le ameninţă, éră pede altă parte se vor legá maĭ strîns cu naţiunea, prefacânduse în institute de bună creştire, de industrie şi de charitate; care tóte sînt unite cu biserica şi predicate de morala chreştină. Maĭ ales prin monastirile de maĭce usul tradiţional, şi o mulţime de nevoĭ sociale, nebăgate de nime în samă, facŭ pe o mulţime de

www.dacoromanica.ro

copile sărace șĭ orfane, a căuta acolo azil. Acele copile crescând acolo, fără nicĭ o destinație și pregătire socială, nevoia de a putea trăi le împinge la călugărie, și de aceea la fie-care sesiune a sfântuluĭ Sinod vinŭ o mulțime de cererĭ de admitere la călugărie a unor aseminea fete tinere, în adevĕrŭ nenorocite. Sărăcia și lipsa de cultură le îndémnă a'șĭ sacrifica viața fără nicĭ un folos, nicĭ pentru dênsele, nicĭ pentru societate. Aceste copile sărace și orfane, care caută azil și adăpost în monastirĭ, nu trebue alungate de acolo, ci trebue a le se da mijlóce de cultură intelectuală și aplicare la industriĭ casnice, cu care ele, ajungând în vêrstă, să pótă a se re'nturna în societate și a'șĭ procura mijlóce de esistență pe căĭ legale și morale. De aceea prin tóte monastirile de Maĭce trebue a se înființa scóle primare pentru carte, și ateliere de industria casnică, așa ca fetele crescute în monastire sa pótă în lume deveni bune și harnice gospodine. Ideea de a înființa scóle de carte și de lucru prin monastirele de Maĭce s'a esprimat în Moldova încă dela începutul viaculuĭ present. Așa în chrisovul Domnuluĭ Alexandu Moruz din anul 1803, pentru organizarea monastirelor de Maĭce anume se legiuește a se înființa în monastirile de Maĭce de atuncĭ, Agapia și Varaticul, scóle de carte, dupe ideele de atuncĭ pentru învĕțătura cărțiĭ, și anume : de cárte grecéscă și elinéscă, apoĭ atelierurĭ, unde să se înveţe lucru de mână „adică cusuturĭ, i hramurĭ, i chilimurĭ, (adică țesețurĭ de scorțurĭ) și cusĕturĭ de vestminte archierescĭ, și alte iscusite lucrurĭ, care acele sînt pentru cinstea și folosul lor (monastirelor) și pentru podóba patrieĭ." Înse acéstă mântuitóre idee nu s'a realisăt până astădĭ, și monastirile de maĭce aŭ mers tot maĭ mult spre decădere.

VII. În fine este urgent a se înființa pe la tóte scólele din țéră, maĭ ales primare și secundare, catichețĭ s'aŭ învĕțătorĭ de religiune, dintre preoțiĭ parochialĭ, ca-

www.dacoromanica.ro

riĭ să însufle tinerimeĭ principiele religióse şi morale chreştine, şi să facă educaţia religiósă a eĭ; căcĭ pe ce merge tineretul încă din vârsta fragedă, tot maĭ mult se înstreinéză de moravurile chreştine, ceea ce este un mare pericol pentru societatea nostră.

VIII. Tóte aceste şi alte înbunătăţirĭ în ramul bisericesc reclamă mijlóce materiale şi o maĭ mare latitudine acţiuniĭ bisericescĭ, carea astăḑĭ este mărginită numaĭ în puţinele mijlóce budgetare, ce i se daŭ prin budgetul statuluĭ, destinate şi acelea fără participarea bisericeĭ, şi fără a se ţinea sémă de adevĕratele şi multiplele trebuinţĭ pentru demna întreţinere şi activitatea cleruluĭ în trebuinţele morale şi riligióse ale naţiuniĭ.

Acéstă mare pedecă se va înlătura numaĭ atuncĭ, când se va destina din veniturile bisericescĭ o anume parte pentru biserică, carea să formeze o casă aparte, sub administraţia Sinoduluĭ în înţelegere cu Ministrul cultelor, cariĭ să formeze budgetul bisericesc dupre trebuinţele morale şi materiale ale bisericeĭ, pe care Budgetŭ apoĭ Ministrul să'lŭ supună la aprobarea Camereĭ, ca şi cele-l-alte budgete ale statuluĭ, precum se face d.e. cu eforiele spitalelor. Tot aseminea să se urmeze şi cu socotelele. Reservele şi iconomiile întâmplătóre să rămână în casa bisericéscă, spre a forma cu timpul capitalul bisericesc necesar. Până la formarea aceluĭ capital, guvernul să dea pe fie-care anŭ la casa cleruluĭ patru milióne leĭ, pentru întreţinerea bisericeĭ şi pentru formarea capitaluluĭ bisericesc viitoriŭ, când statul va fi scutit de a maĭ contribui băneşce pentru acéstă ramură, şi va întrebuinţa tóte resursele sale pentru alte îmbunatăţirĭ naţionale, după ce va fi asiguratŭ pe viitorŭ esistenţa materială a bisericeĭ naţionale. Tóte bisericile naţionale din alte ţerĭ aŭ capitalurile şi fondurile lor propriĭ de întreţinere şi prosperare, pe lângă care la neajuns adauge şi guvernul ajutórele sale. Aşa bise-

www.dacoromanica.ro

rica ruséscă are un capital de câte-va sute de milióne ruble, din ale căror procente se întreţin instituţiunile religióse. Biserica Bucovineï are un capital de deuĕ-spre-ḑece milióne de fiorinĭ, cu un venit anual maĭ bine de un milion de fiorinĭ. Aseminea biserica sêrbéscă dela Carlovițĭ. Biserica Transilvanieĭ, după ce s'a organizat prin Mitropolitul Şaguna cea ânteiŭ ţintă a sa a fost de a'şĭ forma un capital bisericesc, la care a depus Şaguna însul prima contribuţiune din propria sa avere, şi apoĭ a apelat la tot clerul şi poporul de a contribui la formarea acestuĭ capital bisericesc, carele, cu modul acesta sporeşce pe fie-care anŭ, şi înlesceşce biserica a'şĭ fase îmbunăttţirile necesare. Noĭ înse nu avem drept a face apel la naţiune de a forma capitalul bisericesc; căcĭ tótă lumea şcie, că biserica nóstră naţională a moştenit dela părinţĭ o avere mare, de carea astăḑĭ dispune guvernul. Neregularea posiţiuniĭ bisericeĭ nóstre după luarea averilor bisericescĭ, pe lângă lipsa cea mare de astăḑĭ ce sufere biserica, a făcut încă şi alt reŭ mare bisericeĭ. Sentimentele chreştine de a dotá biserica, deodată fură paralizate. Nime nu maĭ cutéză a face donaţiunĭ bisericilor, temêndu-se că ele vor fi înstreinate şi luate de guvernŭ pentru alte destinaţiunĭ. De aceea acum se cere imperios a se declara prin o lege specială, că biserica română este persónă juridică şi póte poseda avere în România, şi a o întrebuinţa pentru scopurĭ morale, pentru cultura şi desvoltarea sa şi a poporuluĭ.

Aşa dar luptă contra necredinţeĭ, a materialismuluĭ, a indiferentismuluĭ religios a immoralităţiĭ, a papismuluĭ cotropitoriŭ; stăruinţă şi cooperare ne'ntreruptă pentru desvoltarea şi cultura cleruluĭ prin reformarea seminarielor, prin înfiinţarea facultăţiĭ de Theologie, prin îmbunătăţirea posiţiuniĭ materiale a preoţilor, prin înfiinţarea uneĭ case aparte pentru formarea capitaluluĭ necesar pentru

www.dacoromanica.ro

buna și cuviinciósa educație și întreținere a clerului, și pentru neatârnarea luĭ în privința materială. Declararea bisericeĭ de persónă juridică în statul românŭ; reforma monastirilor, ca ele să devină lăcașurĭ de bine-facerĭ, de moralitate, de cultură și de industrie națională. Étă programul, dupe care trebue să lucreze Sântul nostru Sinod, pentru ca să pótă sta la înălțimea sa de conductorŭ spiritual al poporuluĭ și de autoritate superióră a bisericeĭ naționale. Spre acest sfârșit noĭ necontenit trebue să deșteptăm pre guvernul orthodoxŭ al țěreĭ nóstre, și să-ĭ arětăm trebuințele bisericeĭ nóstre naționale, cerêndu-ĭ concursul, fiind că tóte mijlócele materiale, de care biserica are nevoĭe, sînt în mânele guvernuluĭ. Să grupăm pe lângă noĭ pe toțĭ ómeniĭ de bine, care îșĭ iubescŭ țéra și biserica națională și sînt dușmanĭ corupțiuniĭ; să grupăm maĭ ales tótă intelegința cleruluĭ nostru, să opunem la lucru prin predicarea cuvêntuluĭ luĭ Dumnedeŭ prin biserică, prin conferințe publice pentru clerŭ și poporŭ spre a face cunoscute pericolele, ce amenință societatea nóstră prin uĭtarea și părăsirea învěțătureĭ și moraleĭ ceĭ sănătóse a chreștinismuluĭ; prin presă, — spre a deșteptá opiniunea publica în favórea bisericeĭ nóstre naționale, carea este din multe părțĭ amenințată, și spre a deșteptá în păstoriĭ noștriĭ ceĭ sufleteșcĭ consecința datorieĭ lor de dascălĭ și pedagogĭ aĭ moralitațiĭ poporuluĭ cu fapta și cu cuvêntul; păstorĭ cariĭ, dupre cuvêntul Domnuluĭ Christos, păzesc și îngrijesc de turma lor, éră nu năĭmițĭ, cariĭ n'aŭ grije de oile lor, nicĭ când vědŭ, că vine lupul și rěsipesce turma și ucide oile. Cu cât vom da maĭ mult semne de viață duchovnicéscă, și cu cât maĭ mult ne vom face datoria nóstră de conductorĭ spiritualĭ pe calea virtuților chreștineșcĭ, cu atâta maĭ mult se va aprinde dragostea și stima chreștinéscă asupra cleruluĭ și a bisericeĭ naționale; ea va deveni

www.dacoromanica.ro

o adevĕrată glorie pentru naţie, şi duşmaniĭ eĭ nu o vor putea cuceri, ca pre o cetate tare şi ne'nvinsă.

Acéstă espunere a situaţiuniĭ bisericeĭ nóstre naţionale şi propunerele pentru paza şi îmbunatăţirile reclamate de dênsa, sciŭ dinainte că esprimă sentimentele religióse şi naţionale ale tuturor confraţilor meĭ întru Christos. De aceea eŭ le-am espus dupre modesta mea pricepere, şi le depun la apreţiarea Sfântuluĭ Sinodŭ. Rogŭ a se discutá, a se amenda, aşa ca ele să devină o profesiune de credinţă, o programă a bisericeĭ nóstre naţionale, dupre carea să se conducă activitatea şi zelul păstoral al Archipăstorilor şi păstorilor spirituali aĭ Românieĭ Orthodocse, şi dupre care şi naţia să pótă aprecia şi secunda activitatea morală a bisericeĭ nóstre. Rog aseminea ca aeéstă programă a Sinoduluĭ românŭ să se comunice şi guvernuluĭ ţĕreĭ, spre a cunósce şi el nevoile bisericeĭ naţionale, şi prin presă să se comunice întregeĭ naţiunĭ, pentru ca toţĭ bine-voitoriĭ chreştinĭ ortodoxĭ, să dea puternicul lor concursŭ întru apĕrarea, întemeerea şi prosperarea bisericeĭ nóstre naţionale, carea a remas mult în urmă cu desvoltarea sa culturală şi morală, cerute de starea actuală a societăţiĭ nóstre.

Episcop Melchisedek.

www.dacoromanica.ro

PETRU MOVILĂ

(Biografia)

(Urmaré. vedĭ No. V an. VII).

II.

Spiţa némuluĭ Movilescilor. In seculul al XVII-lea simţimêntul naţionalŭ la popórele dela Dunarea, şi specialminte la Românĭ se contopia cu celŭ religiosŭ. „Obiceiul pămêntuluĭ“ cu „legea“ eraŭ pentru Românŭ doĕ concepţiunĭ. demne de tóta stima şi conservaţiunea, formaŭ avutul poporuluĭ românŭ, fŏrĕ acea distincţiune, că unele fenomene facŭ parte din avutul luĭ celŭ religiosŭ, ĭar altele din celŭ naţionalŭ, propriŭ ḑisu. De aicĭ întrebuinţarea fŏrĕ distincţiune a ecspresiunilor de „Maĭ creştine“ séŭ „Măĭ Români,“ precum şi afecţiunea cea mare a poporuluĭ românescŭ pentru Biserica ortodocsă. De aicĭ relaţiunile continue şi amicale ale Românilor cu tóte popórele ortodocse, ca cu nisce fraţĭ de acelaşi lege, şi ferirea lor de contactul cu popórele, care, deşi putéŭ să fie de acelaşĭ sânge, dar avéŭ o alta confesiune, ca cea protestanta, séu catolică. Nedistingerea acestor concepţiunĭ la Românĭ a favorizatŭ pre Greciĭ din Fanar, cariĭ făcuse de mult din ortodocsie unŭ mijlocu de speculă. Eĭ s'aŭ încrucişatŭ cu familiile boerilor Românĭ şi aŭ desmoşcenitŭ şi pre acésta cale pre poporŭ economicesce şi faţa cu simţimêntul naţionalŭ l'a dusŭ pĕnĕ la indiferenţă. Din aceste timpurĭ aŭ Româniĭ pre mulţĭ din aristocraţiĭ lor de origine neromâna; şi tot în aceste timpurĭ şi-aŭ avut locul şcólele, unde limba română abia ecsista, ca studiul neobligatoriŭ. Dar sa spunemŭ lucrurile pre faţa. Óre, de mult s'aîntrodusŭ în facultaţile şi liceele nóstre studiul limbeĭ române, ca obiectŭ

www.dacoromanica.ro

specialŭ şi demnŭ de atenţiunea Românilor? Se face unŭ proïectŭ de lege pentru înfiinţarea uneĭ facultăţĭ de teologie şi studiul istorieĭ bisericeşcĭ a Românilor este contopitŭ cu istoria generală a Bisericilor creştine; lucru, ce nu se petrece nicĭ la popórele, unde viéţa politică a poporuluĭ a fostŭ distinctă de cea religiósă. Guvernanţiĭ noştri, cariĭ aŭ misiunea de a organiza viéţa socială a Românilor de astă-dĭ, încă nu cunoscŭ, se vede, că istoria bisericéscă a Românilor, contopindu-se cu cea a creştinismuluĭ în genere, dela 1864, data reorganizăreĭ seminariilor nóstre, nu a pututŭ pune în posiţiune pre eleviĭ seminariştĭ, ca la eşirea lor din şcólă să cunóscĕ şi eĭ câte-va date şi fapte din istoria Bisericeĭ lor .... Şi apoĭ, trebuie să se maĭ şcie, şi acésta, că Româniĭ aŭ avutŭ o viéţă istorică continuă numaĭ în Religiune; în respectul politicŭ viéţa lor a fostŭ supusă la multe circumstanţe nefavorabile şi care îĭ obligaŭ, de aşĭ tot skimba centrul politicŭ dupre împrejurarĭ. Éca, dupre opiniunea nóstră, causa cea adevĕrată, pentru care Rosleriĭ şi Gasteriĭ vĕdŭ începutul vieţeĭ istorice românescĭ abia în seculul al XIV-lea, iar Golubinskiĭ ne ţinŭ păgânĭ pĕnĕ în seculul al IX-lea ....

Avêndŭ Româniĭ astŭ-feliŭ de privirĭ asupra ortodocsieĭ şi fiindŭ ecsploataţĭ de Greciĭ din Fanar în acestŭ simţimênt, nu putemŭ să dicemŭ, că din tóte familiile boierescĭ lipsia cu totul simţimêntul naţionalu, propriŭ disŭ. Familiile boierescĭ române, şi kïar o parte din poporul românescu, adecă celŭ din Transilvania, fiindŭ în contactŭ cu creştiniĭ de alte confesiunĭ, nu numaĭ nu s'aŭ încrucişatŭ cu elementul streinŭ, ca familiile boierescĭ din principate, dar a venitŭ kïar la ideea bine determinată, că eĭ facŭ parte dintr'o rasă distincta de a conlocuitorilor lor, şi că eĭ aŭ o naţionalitate. De aicĭ seculul al XVI-lea şi al XVII-lea în istoria poporuluĭ romanescŭ, fiind consideratu în genere, ca epocha scăpăreĭ Românilor de cultura slavica şi a renasccreĭ românismuluĭ, aceştĭ seculĭ de altă parte, pot fi privițĭ şi ca epocha, când Româniĭ, ce aŭ fostŭ în relaţiunĭ cu elementul Grecŭ ortodocsŭ, aŭ trebuitŭ să renunţa la naţionalitatea lor, încă pentru unŭ seculŭ şi maĭ bine şi să îndure consecinţele in-

www.dacoromanica.ro

fluinţeĭ fanariotice kiar pĕnĕ în presentŭ, iar Românii, ce aŭ fostŭ în relaţiunĭ politice cu creştiniĭ neortodocsĭ, să câştige simţimêntul naţionalŭ, avêndŭ pre celŭ ortodocsŭ tot aşa de pronunţatŭ, ca şi ceia-lalţĭ. Şi maı mult, avêndŭ aicĭ ocasiunea de a se şi cultiva, Românii dintr'acéstă partidă politică rădică ortodocsia pĕnĕ acolo, în cât o facŭ distinctă de confesiunea catolică şi cea protestantă, şi bărbatul biografieĭ nóstre, Petru Movilă, care facea parte tot dintre Românii, ce 'şĭ punéŭ speranţa în creştini, în decursul seculuiĭ al XVII ni se presintă, ca Românŭ, ce-şĭ deriva némul kiar din Roma, şi care are şi fericita ocasiune, de a deveni *părintele teologieĭ ortodocse moderne.*

Eca cum vedemŭ noĭ seculul al XVII-lea în istoria Românilor şi la aceste vederĭ ne împinge rolul Movilescilor în istoria Ţĕrilor române şi a Bisericeĭ ortodocse în gerere. De aceia ne-amŭ luatŭ obligaţiunea, ca să ecspunemŭ cu ocasiunea biografieĭ luĭ Petru Movila şĭ spiţa întréga a némuluĭ Movilescilor aşa, cum ni-o presinta istoria şi membrii acestĕĭ familiĭ.

D. Okolski în opera, citata de noĭ maĭ sus, făcêndu genealogia Movilescilor, pre baza documentelor şi a tradiţiunilor din acésta familie, radica începutul Movilescilor pĕnĕ la Muciu Scevola. Tot astŭ-feliŭ facéŭ şi însuşĭ membriĭ familieĭ ceĭ numeróse a Movilescilor, când li se presenta ocasiunea, dar noĭ să ecspunemŭ aici spiţa némuluĭ Movilescilor în modŭ cronologicŭ :

I. C. **Mucius Scævola** este dupre documentele contimpurane luĭ Petru Movilă strabunul familieĭ Movilescilor, şi dela dînsul îşĭ derivaŭ toţĭ membriĭ familieĭ spiţa némuluĭ lor. Acestŭ Scevola , care se numia C. Muciu, şi care şĭ-a primitŭ supra-numele de Scævola-stângaciul în urmarea perdereĭ mâneĭ drepte (anul 507 n. d. Christos), este acelŭ tînĕrŭ romanu, care a băgatŭ frica în tabara Etruscilor, prin arderea de buna-voie a mâneĭ drepte în castrul luĭ Porsena. După ce C. Muciu a arătatŭ Etruscilor actele, de care sûntŭ capabilĭ Romaniĭ; şi după ce i-a comunicatŭ luĭ Porsena, ca treĭ

www.dacoromanica.ro

sute de tinerĭ, chotărâțĭ ca și dînsul, îĭ caută mórtea; atuncĭ Etrusciĭ aŭ despresuratŭ Roma și aŭ căḑutŭ la pace.

Okolski, pre lôngă afirmațiunile și documentele familiei Movilescilor, care derivă spița némuluĭ lor dela acestŭ romanŭ, maĭ derivă și kĭar armele familieĭ Movilescilor din armele luĭ Muciu Scevola. El afirmă, că cele doĕ sabiĭ încrucișate din emblema familieĭ Movilescilor sûntŭ o transformațiune din doĕ măciucĭ herculane ale Emblemeĭ Scevolilor.

Din operele, publicate pre timpul luĭ Petru Movilă, dedicate luĭ și care radică spița némuluĭ Movilescilor la Muciu Scevola, este demnŭ de tótă atențiunea panigiricul, întitulatŭ Εὐχαριστήριον și publicatŭ în Kiev, la anul 1632. In acestŭ panigiricŭ „Spudeiĭ" (studențiĭ) colegiuluĭ, înființatu de Movila în Kiev, represintă în formă de Albumŭ doĭ munțĭ-Heliconul și Parnasul. Pre celŭ dintâiŭ stă însușĭ Petru Movila în vestmintele de Archimandritŭ, ĭar pre al doilea stramoșul sĕŭ, Muciu Scevola. Muciu ține în mâna stângă sabia, iar drépta o are în focŭ și cu fața este îndreptatŭ spre ceriu, de unde doĕ mânĭ, eșite din norĭ, îĭ presintă crucea, sceptrul și coróna. (a)

II. **Q. Mucius Scævola** a trait pre la anul 217 n. d. Christos. Acesta a fostŭ pretorŭ în Sardinia și era consideratŭ, ca iuristul cel maĭ talentatŭ de pre timpul seŭ. Ceĭ doĭ fiĭ aĭ luĭ, *Quintus* și *Publius* l'aŭ ereditatŭ în propagarea némuluĭ, precum și în mănținerea reputațiuneĭ părintelui lor (b).

III. **Q. Mucius Scævola Augur**, nepotŭ alŭ celuĭ de sus, iurisconsultŭ și oratorŭ distinsŭ. In anul 47 n. de Christos el a fostŭ consulŭ și învingêndŭ pre Dalmațĭ, a obținut asupra lor unŭ triumfŭ complectŭ. Intre discipuliĭ sĕĭ de oratorie el a avut pre Ciceron, care maĭ pre urmă a pusŭ pre învĕțatorul seŭ între persónele convorbitóre a dialogilor seĭ despre amiciție și republică (c).

(a) Din aceste Eucharistiriĭ sûntŭ cunoscute sciințeĭ doĕ. Unul se află în biblioteca Academieĭ de Kiev sub No. 111/4, 1, și altul în biblioteca sciinților din Petersburg.

(b) Dictionnaire universele d'histoire et de Geographie. M. N. Bouillet. Paris, 1857 pag. 1614.

(c) Ibidem.

www.dacoromanica.ro

IV. **Q. Mucius Scævola**, vĕrŭ alŭ luĭ Augur și bunŭ alŭ luĭ Pompeiu. La anul 95 n. de Christos a fostŭ consul și apoĭ proçonsul în Asia. In acéstă provincie el s'a făcutŭ iubitŭ pentru dreptatea și desinteresarea sa. El era și iurisconsultŭ distinsŭ și a muritŭ asasinatŭ din ordinulŭ tînĕruluĭ Marius (a).

V. **Muțiu**, decoborîtorŭ din familia luĭ C. M. Scevola. El s'a strămutatŭ în Imperiul romanŭ de Rĕsaritŭ și a caruia urmașĭ aŭ ajunsŭ pĕnĕ în țĕrele române. Acésta trebue să se fi petrecutŭ după Marele Constantin, când în provinciile dela Dunare începuse incursiunile barbarilor și când acestu Muțiŭ, transformândŭ măciucile herculane ale luĭ Scevola în săbii, le-a aplicatŭ cu atâta succesŭ asupra barbarilor, în cât, umplêndŭ cu cadavrele lor rîpele Dunăreĭ, șĭ-a căpătatŭ dela locuitoriĭ slavĭ aĭ acestor laturĭ supra-numele de *Movilă*, prin care familia Movilescilor îșĭ rădică spița némuluĭ lor pĕnĕ la C. Mucius Scævola al Romeĭ. Dar să lasam pre Okolski, ca să ni spunĕ el aceia, ce a auḑitŭ la anul 1641 dela membriĭ familieĭ luĭ Ieremia Movilă, și anume dela Ana fiica acestuia, precum și aceia, ce el a cititŭ singurŭ în documentele străvekĭ ale acesteĭ familiĭ :

«Mutius, hic ex Romano Imperio primus in Græcorum Imperium bellando devenit, cuius, post modum posteritas in Transyluania, Moldauia et Dacia consedit. Et quia Mutiorum familia Romæ quæ fuerat norma amantium patriæ, M. Scevola, in Tesseram gentilitiorum duas clauas Herculeas defert, sicut tradidit et Petra Santa in Tesseris gentilitiis :

«Muțiu, acesta resboïndu-se, celŭ întâiŭ a trecutŭ din Imperiul romanŭ în celŭ grecescŭ, a căruia posteritate s'a așeḑatŭ în Transilvania, Moldova și Dacia (b). Si fiind-că în Roma familia Muțiilor, al căria modelŭ de iubire al patrieĭ, era M. Scevola, purta în emblema némurilor doĕ măciucĭ herculane, dupre cum atestă și Pétra Sântă în emblemele némurilor, de aceia acela (Muțiu), așeḑându-se în (mij-

(a) Bouillet. Ibid.

(b) La ce o fi făcêndŭ Okolski alusiune cu acestŭ nume? Il ĭea el în sensul genericŭ de a represența Țĕrile Românilor, séŭ în sensul, cum îlŭ înțelege D. Papiu de Țéra românéscă, Valachia? Nu scim. Noĭ îlŭ mănținemŭ.

www.dacoromanica.ro

illa tanquam alterius gentis incola, ne clauis vedeatur antecedere gentem, ad ipsorum consuetudinem clauas in frameas convertit, et pro gentilitiis recepit. Extant tantæ origine literæ in pargameno Italico ideomate conscriptæ in Archiva Illustrissimi Ducis Samuelis Korecki, qui filiam Hieremiæ Mohila Palatini Valachiæ in consortem tenuit. Hoc ipsa Rom: familia afirmat. Mohila, cognomen nobilitatis acquisitum in Bessarabia vel Dacia, vbi Sclavorum linguæ usus manet, significat autem Mohila cipum, sub quo occisorum hostium vel bellatorum cadavera conduntur. Et quia descendens ex familia Mutiorum magna et suprema Martis tentando plurimos patriæ hostes gladio demetierat atque sua virtute bellica tumulis hostium ripas Danubij repleuerat, cognomen Mohila accepit» (a).

locul) altuĭ poporŭ, ca să nu pară, că stă în fruntea popórului în puterea măciucilor, a skimbatŭ, conformŭ usuluĭ acestora, măciucele în săbiĭ, și le-a primitŭ ca embleme ale némurilor. Ecsistŭ, pentru o așa origine, în archiva prea ilustruluĭ Samoil Corecki, care ține de soție pre fiica luĭ Ieremia Movilă, Palatinul Valachieĭ(b), urice, scrise pe pergamenŭ și în limba italică. Acéstă (origine) romanică o afirmă însușĭ familia. Movilă este unŭ supra-nume al nobilităţeĭ, câștigatŭ în Basarabia séŭ Dacia (c), unde este în usŭ limba Slavilor, și în care (limbă) Movilă însemnéză șanțul mormintelor, în care se depunŭ cadavrurile ostașilor ucișĭ, séŭ ale resboitorilor. Si fiind-că era decoborîtorŭ din familia Muțiilor, mare și supremă în ale luĭ Marte, a tăiatŭ cu sabia cea amerințătóre mulțĭ inimicĭ aĭ Patrieĭ și cu calitatea sa de resboitorŭ a umplutŭ de movilĭ cu inimicĭ rîpele Dunăreĭ, (pentru aceia) a primitŭ supra-numele de Movila».

(a) Okolski opera citată (Thesaurŭ de monumente istorice pentru România. A. P. Ilarian Bucureștĭ, 1862 T. II, pag. 145.)

(b) Incă o dovadă, că Okolski nu avea nisce terminĭ propriĭ pentru a representa Țĕrile române. Aicĭ întrebuințéză Valachia în locŭ de Moldova.

(c) Pre la 1641, timpul luĭ Okolski, Basarabia era o numire generică, ce însemna Dacia, séŭ Țĕrile Românilor, dar se observă că el, ca și Rușiĭ de astă-dĭ, vede în acestŭ nume o origine a Besilor, vekilor locuitorĭ aĭ acestor Țĕrĭ, și nu a Basarabilor, familia domnitóre în Valachia.

www.dacoromanica.ro

Éca barbatul, ce în familia Movilescilor servesce, ca punte de trecĕtóre dela elementul latinescŭ la celŭ românescŭ. Strămutarea acestuĭ Muţiu în Ţĕrile române, şi specialminte în Transilvania, cuĭbul românismuluĭ dela Dunarea, pare a se fi petrecutŭ atuncĭ, când laturile Dunăreĭ eraŭ inundate maĭ mult de incursiunile barbarilor, şi când limba slavonă îşĭ căpatase dreptul de limbă oficiala a tuturor Românilor. Cu alte cuvinte strămutarea luĭ Muţiu în Transilvania, aristocratŭ din Bizanţiu, trebue să se fi petrecutŭ nu maĭ nainte de finele seculuĭ al IX-lea, epocha luĭ Metodiu şi Chiril, inventatorul literelor cirilice (841—884) şi póte kĭar în seculul al X-lea, când curtea bizantina se grècizase şi devenise imposibila pentru nobilimea romanica, ca a luĭ Muţiu, şi când la Românĭ se introdusese, ca limba oficiala, limbă slavică.

D. Okolski în genealogia Movilescilor, anterióra seculuĭ XVI-lea, ni da numaĭ persónele, ce aŭ jucatŭ rolurĭ maĭ însĕmnate; séŭ póte că D-sa a scrisŭ acésta genealogie sub conducerea membrilor familieĭ luĭ Ieremia Movila, care în linie femenină eraŭ stabilițĭ în Polonia și care de altă parte, nu e curĭosŭ, că urmăriaŭ şi interesul, de a dovedi lumeĭ, că precum Muţiiĭ aŭ domnitŭ cu toţiĭ la Romano-Bizantinĭ, aşa şi Movilesciĭ, domnindŭ în Transilvania, s'aŭ stabilitŭ în Moldova în persóna luĭ Ioan Movilă, ca administratorŭ şi cumnatŭ al luı Alecsandru Lăpuşnénu, şi fiiĭ acestuĭ Ioan Movilă, Ieremia şi Simeon, aŭ fostŭ totŭ domnitorĭ în Moldova. Documentele istorice, de care dispunemŭ, ne autoriză, să admitemŭ, că în adevĕrŭ Muţiiĭ s'aŭ stabilitŭ în Transilvania şi că de aicĭ eĭ aŭ venitŭ în Moldova, dar numaĭ acestŭ actŭ s'a petrecutu cu mult înaintea anilor 1564—1569, data strămutăreĭ în Moldova a luĭ Ioan Movilă, tatalŭ luĭ Simeon Movila şi bunicul luĭ Petru Movila. Documentele, publicate penĕ acum, ni atesta, că Movilesciĭ aŭ început a se arata în principatele române încă dela finele seculuĭ al XV-lea, atraşĭ se vede de fama mareluĭ Stefan; şi anume:

VI. Pan Mochila cĭaşnicŭ. Éca unŭ Movilă, care de siguru este venitŭ totŭ din Transilvania şi care la 1499 ocupa func-

www.dacoromanica.ro

ţiunea de pacharnicŭ pre lîngă marele Stefan. Acestŭ Movilă este menţionatŭ de documentul luĭ Stefan celŭ mare, carele la 1499 Noembre 14, remunerézĭ serviciile boeruluĭ Duma Brudul cu satul Ţăpesciĭ pre apa Bărladuluĭ (a).

VII. **Moisi Movilă.** Acesta este venitŭ la 1534 în Ţéra românéscă tot din Transilvania şi ajutatŭ fiindŭ de Stefan Mailat, Domnul Transilvanieĭ, voia a ocupa tronul aceşteĭ Ţĕrĭ. Fiindŭ însĕ Stefan Mailat învinsŭ şi prinsŭ de către Petru, Domnitorul Valachieĭ, şi kĭar predatŭ pre mâna Turcilor, cariĭ favorizaŭ Domnia luĭ Petru în Ţéra românéscă, Moisi Movila se vede necesitatŭ a se reîntórce în Transilvania, cuĭbul familieĭ Movilescilor şi a rĕmânea aicĭ pentru tot-de-una (b).

VIII. **Pan Mohila.** Pre timpul luĭ Petru Rareş, 1546 Maĭ 15, se face menţiune de acestŭ Movilă în calitate de pârcalabŭ al Chotinuluĭ, prin documentul, datŭ Episcopieĭ de Roman şi cu care documentŭ Domnitorul daruesce Episcopieĭ o jumĕtate din Satul Olteniĭ, precum şi alte milĭ (c). La 1548 Martie 2, Domnitorul Iliaş, fiiul luĭ Petru Rareş, invócă în calitate de martoru pre panul Mohilă, pârcalabul de Chotin, prin uricul, cu care se confirmă nisce dăruirĭ, facute mônastireĭ Némţuluĭ de către Episcopiĭ Macarie al Romanuluĭ şi Teodosie al Radăuţilor (d).

IX, X. **Vâscan Movilă şi Ioan Movilă.** La 1555 Maĭ 9 ḑile, Alecsandru Lăpuşnénu întăresce cu uricŭ cumpărătura satuluĭ Gădestiĭ, făcută de către fraţiĭ Michailă şi Gligĭ. Prin acestŭ documentŭ Vâscan Movilă este citatŭ, ca marturŭ al vênḑăreĭ şi în calitate de postelnicŭ, iar Ioan Movilă aicĭ are funcţiunea de mare logofĕtŭ. (e) Despre Ioan Movilă D. Okolski ni spune, că s'a aşeḑatŭ în Moldova pre timpul luĭ Alexandru Lăpuşnénu, venindŭ din Transilvania; că el avea de soţie pre fiica luĭ Petru Rareş—Maria, care trăia în Tran-

(a) Chronica Romanuluĭ Ep. Melchisedec, Bucureştĭ. 1874 Part. I, pag. 150-153.
(b) Magazinŭ istoricŭ. A. Tr. Laurian şi N. Bălcescu. Bucureştĭ. 1845. T : III. pag. 195.
(c) Chron. Rom. part. I, pag. 172.
(d) Chronica Roman. Part. I. pag. 178—180.
(e) Arch. ist. a Rom. B. P. Hăjdeŭ. Bucureştĭ 1865. T. I, part. I, pag. 110—111. No. 155.

www.dacoromanica.ro

silvania la castelul Ciceul, şi prin urmare a devenitŭ cumnatŭ al luĭ Alecsandru Lăpuşnénu, ce avea de soţie pre fiica cea maĭ mare a luĭ Petru Rareş—Rucsandra; şi în fine că aşeḑêndu-se în Moldova şi devenindŭ cumnatul luĭ Lapuşnénul, a administratŭ tótă Moldova în calitate, póte, de mare logofĕtŭ. Dar să citămŭ şi aicĭ din opera D. Okolski :

«Ioannes Mohila hic nominis sui gloriam in Hungaria ita plurimum belli moderamine dilataverat, et Huniades familiæ amor et decor extiterat, ut filiam Despotij in coniugem ipsi obtulerit. Hic utriusque Valachiæ fuit administrator perpetuus sub Alexandru Principe Valachiæ, cui etiam ex Despotiis coniunx fuerat, nam debilitate oculorum et corporis consumebatur. Reliquit hos filios.» (a)

«Acestŭ Ioan Movilă atâta laudă îşĭ căpătase numeluĭ sĕŭ în Ungaria, în conducerea maĭ multor rĕsbóie, şi atâta întuneca fama şi dragostea familieĭ Huniaḑilor, în cât îşĭ luă de consórtă pre fiica unuĭ Despotŭ (b). Acesta a fostŭ administratorŭ perpetuu al uneĭ Valachiĭ sub principele Alecsandru al Valachieĭ (Moldoveĭ), (c) care avea şi el soţie dintre Despoţiĭ; dar a fostu consumatŭ de suferinţa okilor şi a corpuluĭ. I-a rĕmasŭ aceştĭ fiĭ :»

De la acestŭ Movilă se trage familia Movilescilor din Moldova şi Polonia şi tot el este bunicul luĭ Petru Movilă.

1). **Ieremia Movilă.** Acesta este fiiul cel mare al luĭ Ioan Movilă. La începutul anuluĭ 1596, după catastrofa luĭ Aron Vodă în Transilvania, şi după înfrângerea oştilor luĭ Răzvan, Ieremia Movilă, se suie pre tronul Moldoveĭ cu ajutorul oştirilor poloneze. Pre timpul luĭ Ieremia Movilă în Ţĕrile Românilor eraŭ treĭ curenturĭ politice. Curentul suzeranitaţiĭ Porţeĭ otomane, care se mulţemia cu starea din trecutŭ a Ţĕrilor, stabilită în Moldova de către Stefan celŭ mare prin fiiul sĕŭ

(a) Okolski locul cit. şi Tesaurul. ist. etc. P. Ilarian pag. 145. Niesieckiego Herbarz. VI, 449.

(b) Acésta a fostŭ fiica luĭ Petru Rareş, Maria, carea locuia în castelul părintescŭ, Ciceiul din Transilvania.

(c) Cum, Okolski voiesce a înţelege, că Ioan Movilă administra ambele Ţĕrĭ române sub conducerea luĭ Alecsandru ? Décă prin ecspresiunile : „utriusque Valachiæ" înţelege una din cele doĕ Valachiĭ, adecă Moldova. atuncĭ lucrul e regulatŭ faţă cu istoria. Dar póte aicĭ el voiesce a se face echoul familieĭ Movilescilor, care avea pretenţiunĭ asupra tronurilor din ambele Ţĕrĭ. . . .

www.dacoromanica.ro

Bogdan, şi nu voia a se supune luptelor continue cu Pórta. Curentul naţionalŭ, care în persóna luĭ Michaĭ bravul, voia a uni Ţĕrile române supt un sceptru independentŭ şi curat-românescŭ şi numaĭ la necesitate admitea suzeranitatea creştină din partea Imperatoruluĭ Austrieĭ, Rudolf II-lea. Şi în fine curentul politicŭ, representatŭ prin Ieremia Movilă, care iarăşĭ urmăria unirea Ţĕrilor în persóna membrilor famílieĭ séle, dar sub suzeranitatea luĭ Sigismund al III-lea, Regele Polonieĭ. Curentul politicŭ din urmă a avutŭ o mică influenţă numaĭ în Moldova şi în persóna anume a luĭ Ieremia Movilă, care la 1597 Martie 25, după ce a fostŭ restabilitŭ pre tronul Ţĕreĭ de catre oştirile poloneze, conduse de catrĕ Zamoiski chatmanul, a primitŭ decretul de investitură din partea Regeluĭ Polonieĭ, Sigismundŭ al III-lea. (a) Ieremia Movilă, imediat după mórtea luĭ Michaĭ bravul (1601), a voitŭ să-ĭ întindĕ curentul politicŭ polonezŭ şi asupra Ţĕreĭ românescĭ, şi prin papa Romeĭ, Climent al VIII-lea, a căutatŭ să punĕ pre tronul Ţĕreĭ pre Simeon Movilă, fratele sĕŭ celŭ maĭ micu, care era chatmanŭ şi pârcalabŭ de Chotin. Dar aicĭ Româniĭ după catastrofa luĭ Michaĭ revenise la vekiul calcul politicu, că e maĭ bine cu suzeranitatea otomană, de cât cu cea creştină şi pentru acésta aŭ alesŭ de Domnitorŭ pre Şerban Basarab, îngrijindŭ a restabili vekile relaţiunĭ de suzeranitate cătrĕ Pórtă (b). Ieremia Movilă nu era unŭ polono-filŭ esclusivistŭ. Lucrândŭ cu Poloniĭ contra curentuluĭ de independenţă naţională a luĭ Michaĭ, el credea, că, cu ajutorul Polonejilor, câscigatŭ în virtutea devotamentuluĭ sĕŭ cătrĕ casa domnitóre şi cu sprijinul nobilimeĭ din Transilvania, pentru care a şi luatŭ de femeie pre Elisaveta Ciamartai, fiica unuĭ mare magnatŭ de aicĭ, şi în fine, la nevoie şi cu recunóscerea suzeranităţeĭ Otomanilor, va putea ţinea Domnia şi tot-o-dată va scăpa Ţéra de lacomia vecinilor cotropitorĭ. Dar sa lăsămŭ şi aicĭ să ni vorbiascĕ D. Okolski, care ni-lŭ descrie fórte bine pre Ieremia

(a) Okolski locul citat (Tĕsaurŭ de mon. istor. P. Ilarian. T. II, pag. 146),
(b) Chronica Românilor. Şincaĭ. Iaşĭ. 1853. T. II pag. 296—300,

www.dacoromanica.ro

Movilă din punctul de privire, ce noĭ aicı nĭ-am propusŭ al face cunoscutŭ :

Hieremias primus filius Palatinus Valachiæ. Hic tantum declarabat în Regnum Poloniæ afectum, ut etiam mori pro Regno non denegabat. Ob cuius maiorem declarationem, indigenatum petijt et inter nobiles Regni computari voluit, quem ad sua nobilitatis arma Ioannes Zamoyski Supremus Cancellarius et Exercituum Regni Dux, et Philippus Padniewski Episcopus Cracovien et dux Seueriæ admiserunt. Demum ut effunderet animi sui candorem, filias suas omnes magnis nobilibus et Primatibus Russiæ et Regni in matrimonij vinculum, opulentissime concessit. Verum ne verbis ipsis tanta res propositi censuram teneret, in medium liceat privilegium hoc adducere. His ex privilegiis et genus et officium, affectus atque merita in Regnum, luce clarius Ieremiæ Mohila demonstrantur. Habuit in coniugem ex Palatinatu Transilvaniæ filiam ex Senatoribus primi de familia Ciamartorum Elizabetham, ex

«Ieremia, întĭul fiŭ (al luĭ Ioan), fu Palatinŭ al Valachieĭ (domnitorŭ alŭ Moldoveĭ.) Acesta atâta se declarase de afectatŭ către Regatul polonŭ, în cât nu s'ar fi lepădatŭ kĭar de a muri pentru Regatŭ. Ca dovadă maĭ mare a cerutŭ indigenatul, şi a voit a se numĕrá între nobilii Regatuluĭ, pentru care Ioan Zamoiski, supremul Cancelarŭ şi Duce al oştirilor Regatuluĭ şi Filip Padnievski, Episcopul de Cracovia şi Duce al Severieĭ l'aŭ admisŭ în armele nobilităţeĭ lor. In fine ca să arate sinceritatea inimeĭ séle, a îndestratŭ fórte bine pre tóte ficele séle şi le-aŭ măritatŭ după nobiliĭ ceĭ marĭ şi primarĭ aĭ Rusieĭ şi aĭ Regatuluĭ. Dar, pentru ca să se vadĕ, că aceste ideĭ îşĭ aŭ valórea lor nu atâta în vorbe, trebue să aducemŭ aicĭ acestŭ privilegiŭ (a). Din aceste privilegiĭ se demunstrézā cu lumina cea maĭ clară genul, demnitatea, precum afecţiunea şi meritele luĭ Ieremia Movilă cătrĕ Regatŭ. A avutŭ de femeie pre o fică din Palatinatul (domniă) Transilvanieĭ, dintre primiĭ senatorĭ şi din familia Ciamartailor, Elisaveta, din ca-

(a) Aicĭ Okolski pune în estensŭ decretul de investitură al luĭ Ieremia Movilă din partea Regeluĭ Polonieĭ, Sigismund al III-lea, 1597, Maĭ 25.

www.dacoromanica.ro

qua suscepit filios et filias, erant arma nobilitatis ipsius duæ lunæ mediæ iunctæ ad inuicem extremitatibus concavitatum, et supra eas crux non tangens lunas. Habent quandam conformitatem ad arma Ostoia» (a).

rea a avutŭ fiĭ și fiice. Eraŭ armele nobilităţeĭ eĭ doĕ lune, neatinse între dînsele la ecstremităţile cavităţilor, și de-asupra lor crucea, ce nu atinge lunele. Pre lôngă aceste, (ele) aŭ asĕmĕnare cu armele Ostoia» (b).

Aceste sûntŭ datele, ce le avemŭ despre Ieremia Movila dela Okolski, și pentru scopul nostru din dînsele resulta, că *familia Movilescilor avea de embleme dela Muţiu doĕ săbiĭ încrucișate, ĭar dela familia Ciamartailor o cruce, așeḑată între doĕ lune, care eraŭ întórse cu partea stirbită afară de cruce.* Ieremia Movilă cŭ soţia sa Elisaveta aŭ avutŭ fiĭ și fiice :

a). Constantin, fiiul cel maĭ mare al luĭ Ieremia Movilă, se sui pre tronul Moldoveĭ după mórtea unkiuluĭ sĕŭ, Simeon Movila și în virtutea unuĭ hati-humaium al Porţeĭ Otomane, datŭ părinteluĭ sĕŭ pentru ereditatea familieĭ acestuia. O parte însĕ din boeriĭ Ţĕreĭ, cariĭ ţinéŭ cu familia luĭ Simeon Movilă, aŭ proclamatŭ de domnŭ pre Michail, fiiul acestuia și de aicĭ împărekerea boerilor și împărţirea Ţĕreĭ în doĕ tabere inimice. Cérta a fostŭ curmată numaĭ prin forţa armelor și Constantin, luândŭ ajutorŭ dela Regele Polonieĭ, a bătutŭ óstea vĕruluĭ sĕŭ, Michail Movilă, compusă din 25,000 ómenĭ la Stefănescĭ pre Prut, și s'a suitŭ pre tronul Moldoveĭ la anul 1608. N'a pututŭ rĕmânea multŭ timpŭ Domnitorŭ, din causă desfrănărilor, la care se dăduse și după unŭ anŭ și câte-va lunĭ de domnie, a trebuitŭ să facă locŭ la tronul Ţĕreĭ luĭ Stefan Tomșa, 1610. Éca, ce ḑice și D. Okolski despre acestŭ fiiŭ al luĭ Ieremia Movilă :

(a) Okolski loc. cit. (Tesaur. pag. 145—147).

(b) Noĭ nu cunóscemŭ armele Ostoia, ca să putemŭ judeca despre asĕmănarea lor cu armele Movilescilor. Din cele ecspuse aicĭ de cătrĕ Okolski, se veḑe însĕ, că adoa serie de insigniĭ din mijlocul emblemeĭ Movilescilor este o cruce și nu unŭ pumnalŭ, dupre cumŭ amŭ creḑutŭ noĭ pĕnĕ acum, așeḑată între doĕ lune. Pre lôngă aceste insigniile din cestiune sûntŭ armele familieĭ Ciamartailor, ereditate de cătrĕ Ieremia Movilă prin soţia sa Elisaveta Ciamartai.

Despre Ieremia Movilă și ceialalţĭ membriĭ aĭ familieĭ Movilescilor veḑĭ și Arch. ist. T. III, pag. 35—84.

www.dacoromanica.ro

«Constantinul, filius primus Hieremiæ, quem Regia manus per Ioannem Potocki generalem Podoliæ et Capitaneum Camenecensem fusis viginti quinque milibus hostium ad Stepanowce, in Palatinum Moldaviæ deduxit et constituitŭ» (a).

«Constantin, întăiul fiiŭ al luĭ Ieremia. Acesta a fost întrodusŭ şi făcutŭ Domnilorŭ al Moldoveĭ cu ajutorul Regatuluĭ, prin Ioan Poţki, generalul Podolieĭ şi Căpitanul Cameniţeĭ, după ce aŭ fostŭ învinşĭ la Stefănescĭ 25,000 de inimicĭ.

b). Alecsandru este alŭ doilea fiiŭ alŭ luĭ Ieremia Movila, care cu ajutorul maĭceĭ séle Elisaveta a umblatŭ după Domnia Moldoveĭ, dar n'a pututŭ să ocupe tronul acesteĭ Ţĕrĭ, de cât câte-va lunĭ din anul 1615, şi acésta cu fratele sĕŭ celŭ maĭ micŭ Bogdan şi sub conducerea mameĭ lor Elisaveta. Decoborîtoriĭ luĭ Ieremia Movilă perdŭ pentru tot-déuna tronul Moldoveĭ, fiindŭ duşĭ la Constantinupolŭ de către Skender paşa, care intrase în Moldova cu oştĭ turceşcĭ, spre a aşĕḑa pre tronul Ţĕreĭ pre Radul Mihnea. Alecsandru însĕ se vede, ca a scapatŭ în Polonia. Iar Okolski despre Alecsandru ḑice :

«Alecsander alter filius, et ipse successerat in dominium Moldovicum, multa constantia contra rebellisantes pugnando», (b)

«Alecsandru al doilea fiiŭ, şi el a urmatŭ în domnia moldovenéscă, luptândŭ cu multa insistinţă în contra rebelilor».

c). Bogdan este fiiul cel maĭ micŭ alŭ luĭ Ieremia Movila. Acesta împreună cu mamă-sa Elisaveta şi cu fratele sĕŭ Alecsandru, a căutatŭ să ocupe tronul Moldoveĭ, dar prinsŭ fiindŭ de Skender paşa şi dusŭ la Constantinupol, s'a turcitŭ, dupa ce Elisaveta a devenitŭ cadână. Éca cum represintă sórta urmaşilor luĭ Ieremia şi Okolski :

«Bogdanus tertius filius, qui in curia Othomanica obsequia redendo, ibidem occubuit» (c).

«Bogdan al treilea fiiŭ al luĭ Ieremia Movilă, care predându-se îngrijireĭ otomane, acolò a şi muritŭ».

d). Regina sĕŭ Irina este fata cea maĭ mare a luĭ Ieremia

(a) Okolski locul citatŭ. Tesaur. T. II. pag. 148. Arch. ist. T. III pag. 81—83.
(b) Okolski locul citatŭ.
(c) Okolski loc. citatŭ.

www.dacoromanica.ro

Movilă, pre carea el am ăritat'o, înainte de anul 1603, dupa Michail Coribut, ducele de Vişnoviţki. Despre Irina Okolski se ecsprimă:

«Filiæ vero Hieremiæ fuerant Regina Michaelis Ducis in Visniowiec Korybuth consors» (a).

«Iar fiicele luĭ Ieremia aŭ fostŭ Regina, consórta luĭ Michail Coribut, ducele de Vişnovia».

Regina a avutŭ doĭ copiĭ cu Coribut:

aa). *Ieremia* şi

bb). . . . . . . consortă a capitanuluĭ de Lublin, despre care Okolski dice:

«Ex hac superest filius Hieremias in Repub: ornatissimus et fidelissimus ciuis, in castris vero perpetuus et maximus miles, superest et filia cum speciositate formæ virtutum specimine lucens, Capitanei Lublinensis coniunx» (b).

«Din acésta ecsistă unŭ fiiŭ, Ieremia, care este cetăţénŭ ilustru şi prea credinciosŭ al Republiceĭ, şi în armată el este militarŭ mare şi perpetuu. Eĭ i-a rĕmasŭ şi o fiĭcă, care strălucesce cu frumuseţa şi virtuţile eĭ şi este consórtă a căpitanuluĭ de Lublin».

e). Maria a doa fiică a luĭ Ieremia Movilă. Ea, dupre cum ni spune Şincaĭ, a fostŭ măritată după Stefan Potoţki la 1603. (c) Acéstă Marie a întratŭ şi în adoa căsătorie cu Nicolaĭ Fierleĭ, palatinul Sendomireĭ. Maria din ambele căsătoriĭ a avutŭ maĭ mulţĭ fiĭ şi doĕ fiice, aşeḑêndŭ pre fiĭ în armata poloneză, ĭar pre fiice mărităndu-le după magnaţiĭ aceteĭ Ţĕriĭ. Şi Okolski despre Maria cu fiiĭ eĭ ḑice:

«Maria altera filia flos virginum ob pulchritudinis venustatem decor matronarum ob morum grauitatem, erat primo matrimonij foedere iuncta Stephano Potocki, Palatino Braclavien: generali Podoliæ, Notario Exercituum Regni Zelinen. Ca-

«Maria, ceialaltă fiică, flórea virginelor pentru frumuseţa eĭ cea mare, ornamentul matrónelor pentru gravitatea purtărilor eĭ, a fostŭ unită în prima învoiélă de căsătorie cu Stefan Potoţki, Palatinul de Braclavia, generalul Podolieĭ, Notariul oşti-

(a Ibid.
(b Ibid.
(c) Chronica Românilor, G. Şincaĭ. 1853. Iaşĭ. T. II pag. 304.

www.dacoromanica.ro

menenen : Laticovien, Litinen : Præfecto, et reliquit in ornamentum patriæ filios et filias. Secundo matrimonio fuit consors Nicolai Fierley Palatini Sendomirien : Lublinen : Casimirien : etc. Praefecti. Hæc una cum sorore germana, Anna Castellani Sieradien : consorte Viennam descenderat, ut in comitatu Serenissimæ Reginæ Ceciliæ Renatæ Vladislai IV, ad Regnum Poloniæ, fieret iurata et sincerissima ductrix» (a).

rilor din Regiunea Zelíneĭ, Prefectul Camenițeĭ, Laticovieĭ și al Litvanieĭ, și i-aŭ rĕmasŭ spre onórea patrieĭ fiĭ și fiĭce. In căsătoria a doa a fostŭ cònsórtă luĭ Nicolaĭ Fierleĭ, Palatinul de Sandomiria, Prefectŭ alŭ Lublieĭ și al Casimirieĭ. Acésta, împreună cu adevĕrata sa soră, Ana, consórta castelanuluĭ de Sieradia, a plecatŭ la Viena, în calitate de conducĕtóre devotată și sinceră din escorta Regineĭ Cecilia Renata a luĭ Vladislav IV, că să o aducĕ în Regatul Polonieĭ».

Maria, din căsnicia cu N. Ferleĭ a avutŭ doĕ fiice :

aa). . . . . . . consórta luĭ Radevil, sub-camerariul Litvanieĭ și

bb). . . . . . . soția Prefectuluĭ de Bouslavia. Pre fiicele Marieĭ Okolski ni le presintă astŭ-feliŭ :

«Filiæ illius sunt Radziuilij Succamerarij Supremi M. D. Lit : coniunx, et altera Notarij Campestris Bohuslavien etc. Præfectus. Filios sub-armis Pilava considerabis» (b).

«Fiicele acestia sûntŭ, consórta sub-camieruluĭ supremŭ al M(areluĭ) D(ucat) al Lit(vanieĭ) și alta (soția) Notariuluĭ campestru al Bouslavieĭ etc, ce era și Prefectŭ. Pre fiiĭ lor îĭ putemŭ observa sub armele Pilaveĭ.» (c).

f). Catrina a fostŭ a treia fiică a luĭ Ieremia Movilă și consórta a luĭ Samuil Korecki, despre care éca cum se ecsprima Okolski ;

«Catharina, quam ipse maritus moribus grauem, virtutibus insignem declaravit. Erat namquam consors

«Catrina, pre carea însușĭ bărbatul eĭ a declarat'o gravă, pentru purtările eĭ și însĕmnată pentru virtuțile eĭ.

a) Okolski. locul citatŭ.

(b) Okolski loc. cit.

(c) Aicĭ întâlnimŭ maĭ multe numirĭ, care parŭ a fi numele unor provincii ale Regatuluĭ polonezŭ, dar despre care nu ni putemŭ da comptŭ cu siguranță.

www.dacoromanica.ro

illius bellicosissimi Ducis Samuelis Korecky, cuius res et Triumphi aeternitate vigent, reliquerat filiam Lesczinscij coniugem» (a).

Si era consórtă a celuĭ maĭ belicosŭ Duce, Samuil Koreki, a căruia fapte și triumfurĭ vorŭ străluci în eternitate. Li-aŭ rĕmasŭ o fiĭcă, soția luĭ Lesczinski .

aa). . . . . . . singurul copilŭ al Catrineĭ cu Samuil Korecki, și care, dupre cum am vĕḑutŭ, a devenitu soția luĭ Lesczinski.

g). Ana a patra și ultima fiică a luĭ Ieremia Movilă. In casa aceștia, aflându-se Okolski, a vĕḑutŭ documentele familiei Movilescilor și a auḑitŭ dela nunciul apostolicŭ, Santa Cruciu, interpretațiunea celor doĕ sabiĭ din emblema lor familiară. Și despre Ana Okolski ḑice :

«Anna ultima filia Hieremiæ Maximiliani Przerebscij ante Castellani Sieradien : tum Palat : Lencicien, Mostice : Medicen : Litinen etc. Præfecti consors, reliquerat filios duos sed maiorem invida mors vigesimum tangentem annum eripuit, remanet magnæ expectationis filius Carolus Sigismundus. Postmodum erat Ianusij Czarnkowski Comitis de Slopa Castellani et Præfecti Drahimen, consors» (b).

«Ana, ultima fiică a luĭ Ieremia și consorta luĭ Macsimilian Przerebski, (care a fostŭ) întâiŭ castelanŭ de Sieradia, apoĭ palatinŭ de Lenticia și prefectŭ de Mostice, Medice și de Litinia. I-a rĕmasŭ doĭ fiĭ, dar pre celŭ maĭ mare l'a răpitŭ nesățiósa mórte, ajungêndu'lŭ la anul al doĕ-ḑecelea. I-a rĕmasŭ fiiul Carol Sigismund, de o înfățișare măréță. După acésta a devenitŭ consórtă a luĭ Ianus Czarnkovski, comitul de Slopa și Prefectŭ de Drachim».

Prin urmare Ana din căsătoria cu Macsimilian a avutŭ doĭ fiĭ :

aa). . . . . . , care a muritŭ la etatea de doĕ-ḑecĭ anĭ și

bb). *Carol Sigismund*, fiiŭ maĭ micŭ al Aneĭ din căsătoria cu Macsimilian.

2). **Gheorghie Movilă.** Acesta este al doilea fiiŭ al luĭ Ioan Movila. Fĕrĕ a-ĭ putea determina data nascereĭ, calugĕrirea luĭ

(a) Okolski loc. cit.
(b) Ibid.

www.dacoromanica.ro

Gheorghie Movilă, precum şi alte circumstanţe din viéţa luĭ, noĭ îlŭ găsimŭ la anul 1580 Episcopŭ de Radăuţı, şi pare a continua în acéstă funcţiune pĕnĕ la anul 1589 (a). In acestŭ anŭ gasimŭ pre Gheorghie Movila sub-semnatŭ într'unŭ actŭ al luı Petru Skiopul, Domnitorul Moldoveĭ, prin care acesta declară Papeĭ Sicst al V-lea, că este gata a uni Biserica Moldoveĭ cu cea romana, dar acum în calitate de Metropolitŭ al Moldoveı, care se titluia „al Suceveı" (b). Pre la anul 1592, dupa retragarea luĭ Petru Skiopul şi suirea pre tronul Ţĕreĭ a luĭ Aron vodă, Gheorghie Movila se retrage dela scaunul Metropolieı de Sucéva, sub influinţa intrigelor Iesuiţilor şi nu revine la Metropolie, de cât la anul 1597, pre timpul domnieĭ luĭ Ieremia Movila, fratele sĕŭ (c). Aicĭ el pare a rĕmânea pĕnĕ pre la anul 1605, séŭ 1606, când se vede a se fi retrasŭ pentru tot-dé-una dela scaunul Metropolieı şi acésta încă pre timpul luĭ Ieremia Movilă, care la 1606 Ianuarie 20, dândŭ unŭ actŭ pentru confirmarea închinăreĭ monastireĭ Golia din Iaşĭ mônăstireı Vatopeduluĭ din Aton, menţionéză de Mitropolitŭ al Suceveĭ pre Teodosie Barbovski (d).

Istoriciĭ streinĭ privescŭ în genere la Metropolitul Gheorghie Movilă, ca la o persónă favorabilă unieĭ Bisericeĭ Moldoveĭ cu Biserica romană (e). Noĭ nu întâlnimŭ nimicŭ de feliul acesta în chronicariĭ românı, şi maĭ ales la Ureke, care îlŭ vedemŭ aşa de scrupulosŭ faţă cu persónele istorice, când e vorba maĭ ales de cele ale „legeĭ". Din contra, judecându dupre circumstanţele istorice, în care s'a aflatŭ Gheorghie Movilă, că adecă, el a traitŭ pre timpulŭ luĭ Petru Skiopul şi a luĭ Ieremia Movilă, care în actele lor politice inclinaŭ catrĕ staturile creştine; şi apoĭ maĭ sciindŭ, că kiar Ieremia Movilă, fratele Metropolituluĭ Gheorghie, omŭ civilŭ şi nu clericŭ, a făcutŭ atâtea acte favorabile ortodocsieı din Regatul

(a) Chronica Romanuluĭ. Ep. Melchisedec. Bucureştĭ 1874 Part. I. pag. 211-221.

(b) bid. pag. 221.

(c) Ibid. pag. 222—223.

(d) bid. pag. 237.

(e) Herbarz. Niesieckego. VI, 450. Monumenta Poloniæ et Lithuaniæ. Tainer. T. III. No. LII. Краткій очеркъ исторіи православныхъ Церквей Болгарской, Сербскойи Румынской. Golubinski pag 379. Странникъ. 1882 s. p. g. T. I, pag. 6.

www.dacoromanica.ro

celŭ maı catolicŭ, şi anume din Liovul Poloniei; noĭ tótă corespundenţa luı Gheorghie Movila cu cardinalii şi kıar cu Papiĭ Romeĭ nu o putemŭ considera, decât ca acte politice ale Domnitorilor Ţereı, unde era trasŭ să sub-semneze şi Gheorghie Movilă, în calitate de Episcopŭ al Radăuţilor, séŭ de Metropolitŭ alŭ Moldoveĭ. Eca ce ni spune şi D. Okolski despre conduita luĭ Gheorghie Movila, în cestiunea unieĭ şi de unde resulta numa atâta, că el a-avutŭ o politică identică cu a frateluĭ sĕŭ Ieremia Movila şi maı mult, ca a obţinutŭ dela Papa permisiunea, ca catolicii din Moldova să-se ţinĕ de calendarul Iulianŭ. Dar maı apriat:

«Georgius alter filius Ioannis, qui ad dignitatem nobilitatis Poloniæ 1596 receptus fuit. Et cum vitam spiritualem ritus Græci elegisset, Metropolita Terrarum Moldaviæ electus et confirmatus est. Hic, dum correctio Calendarij in Romana Ecclesia recepta, approbata et promulgata in christianitate fuit, particulare priuilegium ut catholici in Valachia existentes iuxta antiquum Calendarium festa celebrent, ob tranquilliorem vitam inter Græcos a Sede Romana obtinuit. Extant literæ Cardinalium Eminentissimorum amicabiles ad ipsum in Mohylorum archivo» (a).

.«Gheorghie fu al doilea fiiŭ al luĭ Ioan, *care a fostŭ admisŭ la demnitatea nobleţeĭ polone în anul 1596* (b). Si fiind-că era cu viéţa spirituală de ritul grecescŭ, a fostŭ alesŭ şi confirmatŭ de Metropolitŭ al pămênturilor Moldoveĭ. Acesta, după ce corecţia calendariuluĭ a fostŭ admisă în Biserica romană şi a fostŭ aprobată şi promulgată în tótă creştinătatea (c), a obţinutŭ unŭ privilegiŭ particularŭ delà scaunul romanŭ, ca catolicii, ecsistândĭ în Valachia, să celebreze sĕrbătorile dupre calendariul vekiŭ, pentru a avea o viéţă liniscită între Grecĭ. In archiva Movilescilor se păstréză epistole amicale cătrĕ dînsul ale celor maĭ însĕmnaţĭ cardinalĭ».

Prin urmare şi al doiea fiiŭ al luı Ioan Movilă, adecă Gheorghie Movilă, este renumitŭ prin aceıa, că *a fostŭ E-*

[a] Okolski loc. citatŭ.

(b) Éca o trăsură comună între Gheorghie şi Ieremia Movilă.

(c) Okolski nu vede creştinătate, de cât în Biserica romană şi cea protestantă. Pentru dîn ul ortodocsia avea rangul numaĭ de ritŭ grecescŭ.

www.dacoromanica.ro

piscopŭ de Rădăuţĭ şi Metropolitŭ al Moldoveĭ şi în privinţa conduiteĭ séle, el se vede a fi urmatŭ politica luĭ Ieremia Movilă.

3). **Simeon Movilă**. Acesta este fiiul celŭ maĭ micŭ al luĭ Ioan Movilă şi al treilea frate al luĭ Ieremia Movila. Simeon îndată dupa suirea luĭ Ieremia Movila pre tronul Ţĕreı, 1596, a ocupatu funcţiunea de pârcalabu al Chotinuluĭ şi chatmanŭ al Ţĕreĭ, şi în acésta calitate el a ajutatu la construcţiunea Bisericeĭ celeĭ marĭ din mônastirea de Liov (a). La 1601, Ieremia Movila, ca sa pótĕ întinde curentul politicŭ al Polonieĭ şi asupra Ţĕreĭ românescĭ, pune pre tronul acesteĭ Ţĕrĭ pre fratele sĕŭ Simeon. Aicĭ Simeon nu rĕmâne, ca Domnu, de cât pĕnĕ la începutul anuluĭ 1602, când boeriĭ Buzescĭ cu o armătă, formată în Mehedinţĭ, alunga pre Simeon Movilă, şi alegŭ pre Şerban Cantacuzin (b).

Reîntorsŭ Simeon Movilă în Moldova, rĕmâne aicĭ pre lônga fratele sĕŭ penĕ la finele anuluĭ 1606 Aprilie 2 când devine Domnitorŭ al Moldoveĭ (c). Nu se cunósce încă bine, care a fostŭ motivulŭ luĭ Ieremia Movilă, de a admisŭ la tronul Moldoveĭ pre fratele sĕŭ Simeon; — era bóla acestuia, de carea suferia şi din care i s'a trasŭ si mórtea, 1608, séŭ o neînţelegere între fraţĭ, după care Simeon, profitându de bóla luı Ieremia Movilă, a pusŭ mâna pe tronul Ţĕreı şi a cautatŭ să-lŭ ţinĕ pentru sine şi succesoriı sĕĭ? D. Hajdeu, ocupându-se de acéstă cestiune, probéză, că între Ieremia şi Simeon Movila trebuie sa fi fostŭ o „animositate" şi că Simeon a răpitŭ tronul luĭ Ieremia, profitândŭ de bóla frateluĭ sĕŭ (d). Tot de o asemenea opiniune pare şi Miron Costin când se ecsprimă: „Éră mórtea luı Simion Vodă, precum aŭ rĕmasŭ din omŭ în omŭ în ţéră poveste. aŭ muritŭ otrăvitŭ de cumnată-sa, Dómna luĭ Ieremiea Vodă, trăgêndŭ

[a] Manuscript. archiveĭ de Liov. şi manuscriptul „Istoria mônăstireĭ Némţuluĭ" T. I, pag. 35. Aicĭ avemŭ unŭ documentŭ dela 1596 Noe nvrie 17, cu care Ieremia Movilă confirmă poenele Mônăstireĭ de pre Bistriţa.

[b] Ιστ. τῆς πάλαι Δακίας T. II. pag. 145—147.

[c] Manuscriptul storia Mônăstireĭ Némţul T. I, fóia 36. Chrisovul relativ la moşia Scoposeniĭ.

[d] Archiva istorică a Românieĭ B. P. Hăjdĕŭ. T. II pag. 60—83. Şi documentul de maĭ sus.

www.dacoromanica.ro

domnia maĭ curênd la feciorii sĕĭ, temêndu-se că se vor întemeia feciorii luĭ Simion Vodă la domnia Țĕreĭ, care faptă a aceĭ Dómne apoĭ aŭ arătatŭ D-ḑeŭ cu patimile eĭ" (a). Pĕnĕ la resolvarea în modŭ definitivŭ a acesteĭ cestiunĭ, noĭ scimŭ cu siguranță că Simeon Movilă, suindu-se pre tronul Moldoveĭ la 1606, și înainte de 10 Augustŭ, adecă cam pre la 2 Aprilie, a ocupatŭ acestŭ tronŭ pĕnĕ la 1607, luna Iunie, când se sui pre tronŭ Michail, fiiul acestuia. Dar să vedemŭ și pre Okolski ce scie a ne spune despre Simeon Movilă :

«Simianus sive Simeon, ut in constitutionibus Regni indigenatus illius vocatur, supremus Exercituum vtriusque Moldaviæ fuit. Demum ob heroicum robus in bello, et splendida facta in castris et Palatinatu Valachico, a Multanis et othomanica potestate, in Palatinum Multanorum seu Bessarabiæ creatus et constitutus fuit. Portabat plenum affectum in Regem et Republ : et mediis conuenientibus id declarabat. Reliquit filios et nobiles Regno» (b).

«Semian séŭ Simeon, pentru ca el să fie kiematŭ dupre legile Regatuluĭ la indigenatŭ, (a trebuitŭ) să fie maĭ marele oștilor Moldavieĭ. Maĭ pre urmă pentru activitatea luĭ eroică în resbelŭ și pentru splendidele luĭ fapte din tabere, și din domnia Valachieĭ, a fostŭ făcutŭ și așeḑatŭ în domnia Mul(n)tenilor séŭ a Basarabieĭ, de cătrĕ Mul(n)tenĭ și puterea otomanică. Avea tótă afecțiunea cătrĕ Rege și Republică și arăta acésta în tóte ocasiunile favorabile. A lăsatŭ Regatuluĭ fiĭ și nobilĭ».

Cu modul acesta, *Simeon Movilă a domnitŭ unŭ anŭ în Țera românéscă și unŭ altŭ anŭ în Moldova,* încă în viéța luĭ Ieremia Movilă și a lăsatŭ după sine următoriĭ succesorĭ:

a) Michael Movilă. Acesta este fiul cel maĭ mare al luĭ Simion Movilă. El s'a suitŭ pre tronul Moldoveĭ la 1607 Iunie și a rĕmasŭ aicĭ numaĭ vr'o opt lunĭ, adecă pĕnĕ pre la Ianuarie 1608, când Constantin Movilă, fiiul cel maĭ mare al luĭ Ieremia Movilă, luândŭ ajutóre dela regele Polonieĭ, a bătutŭ armata luĭ Michail, compusă din 25,000 de ómenĭ, la

[a] Letopisețele Țĕreĭ Moldoveĭ. M. Cogălnicénu, Iașĭ. 1852. T. I, pag. 227.
[b] Okolski loc. cit.

www.dacoromanica.ro

Stefănescĭ pre Prutŭ (a). Iar Okolski despre Mihail Movilă ḑice:

«Michaël filius primus Simeonis Palatinus Multanorum» (b).	«Michael întăiul fiiŭ al luĭ Simeon, Domnitorul Mul(n)tenilor.

b). Gavriil Movilă. El este al doilea fiiŭ al luĭ Simeon Movilă, carele a ocupatŭ tronul Ţĕreĭ românescĭ cu o armată turca, în anul 1619. Venindŭ la Tôrgoviştea, el a ţinutŭ tronul Ţĕreĭ numaĭ vr'o ḑece lunĭ; cacĭ Pórta otomana, declarândŭ resboiŭ Polonieĭ, a poruncitŭ şi luĭ Gavriilŭ Movilă să însoţiască pre Skender Paşa în acéstă ecspediţiune. In timpul absenţeĭ luĭ Gavriil din Ţéră, boieriĭ, aflândŭ vreme cu prilejŭ, a datŭ petiţiune Porţeĭ, cerêndŭ, ca să-ĭ elibereze de domnia luĭ Gavriil Movilă. El pare á fi muritŭ îndată şi este îngropatŭ la Sucéva. Okolski şi în privinţa luı Gavriil Movilă este fórte laconic şi, pentru acésta ḑice:

«Gabriel alter filius etiam Palatinus Multanorum, eius corpus sepultus in Szoszava» (c).	«Gavriil este al doilea fiiŭ tot al Domnitoruluĭ Mul(n)tenilor, şi corpul luĭ este îngropatŭ în Sucéva».

c). Petru Movilă. Petru, séŭ dupre versiunea româna, Pĕtraşcu Movilă, este al treilea fiiŭ al luĭ Simeon Movilă şi al soţieĭ acestuia Maria. El s'a născutŭ la 21 Decemvrie 1597 şi a muritŭ la 1 Ianuarie 1647. Cele-lalte amărunţimĭ despre Petru Movilă, noĭ le vomŭ ecspune în cursul biografieĭ luĭ, ĭar aicĭ facemŭ pre Okolski să ni spunĕ aceia, ce scie el despre Petru Movilă:

«Petrus 3 filius Archimandrita Piecariensis, Metropolita Ruthenorum Kiiouien. Halicien. schismaticorum, reformauit Eccl. S. Sophiæ et clerum aliquatenus in moribus» (d).	«Petru alŭ treilea fiiŭ, Archimandritŭ al Pecerscăĭ, Metropolitŭ al Rutenilor schismaticĭ, al Kievuluĭ şi al Galiţieĭ. El a îndreptatŭ Biserica Sf. Sofiĭ şi pre clerul celŭ stricatŭ în moravurĭ»

[a] Archiva istor. a Rom. B. P. Hăjdĕŭ. Bucureştĭ. 1867. T. II. pag. 73.

[b] Okolski. T. I, pag. . . . Şi de aicĭ se vede, că Okolski era sub influinţa membrilor familieĭ luĭ Ieremia Movila. El luĭ Simeon, şi fiilor luĭ dă dreptŭ de domnie numaĭ în Ţéra românéscă, remânêndŭ, se înţelege, Moldova pentru membriĭ familieĭ luĭ Ieremia Movilă.

[c] Okolski loc. citatŭ.

[d] Okolski. loc. cit.

www.dacoromanica.ro

d). Pavel Movilă. Despre acestŭ membru al familieĭ luĭ Simeon Movilă, Okolski nu scie să ni spună nimica. Se vede, că a muritŭ fórte de tînĕrŭ. Cum că acesta este alŭ patrulea fiiŭ al luĭ Simeon Movilă noĭ o scimŭ acésta dintr'unŭ documentŭ kĭar al luĭ Simeon Movila, datŭ mônastireĭ Bistriţa din Moldova la 1606 Iulie 28, şi unde Simeon Movila pune pre Pavel între fiiĭ sĕĭ şi anume al patrulea (a).

e). Ian Movilă. Pre acesta Okolski îlŭ numesce al patrulea, în óre-ce el este al cincilea fiiŭ al luĭ Simeon Movilă. Despre Ioan Movilă scimŭ numaĭ aceia, ce ni spune Okolski, şi anume, ca el a servitŭ în armata Ungarieĭ. Dar maĭ specialŭ:

«Ioannes 4 filius, qui totam vitam suam militaribus trophæis in Hungaria obligavit et commisit : Crescit virtus in immensum dum pro Christi nomine prompte defertur» (b).	«Ioan al patrulea fiiŭ, care pre tótă viéţa sa a sacrificat'o şi a proadus'o trofeilor militare în Ungaria. (Căcĭ) virtutea cresce tot-dé-una, când pentru numele luĭ Christos se sacrifică cine-va cu totul».

f). Moisi Movilă. Acesta dupre Okolski este al cincilea, ĭar în realitate al şéselea fiiŭ al luĭ Simeon Movilă. El a fostŭ Domnitorŭ în Ţéra românéscă la 1629, iar în Moldova la 1630. In amândoĕ ţĕrile el n'a fostŭ alesŭ de boerĭ, ci impusŭ de Pórta otomană, care i-a decretatŭ distituirea cu aceiaşĭ uşurinţă, cu care l'a şi numitŭ (c). Iar Okolski despre Moisi Movilă ni spune :

«Moyses ultimus filius. Hic vicibus alternis Palatinus Moldaviæ denunciatus, dum sedem occupat, in constanti Senatorum iudicio turbatus, deposuit cum summo detrimento propriæ substantiæ regimen et Palatinatu, manet in Rusiæ Palatinatu hæ-	«Moisi este ultimul fiiŭ. Acesta în doĕ rôndurĭ a fostŭ proclamatŭ de Domnŭ al Moldoveĭ. După ce a ocupatŭ tronul, fiindŭ turburatŭ de judecata cea neconstantă a boerilor, a părăsitŭ posiţiunea sa şi domnia cu multă perdere a avereĭ séle. Acum se află în palatinatul Rusieĭ,

[a] Arch. ist. B. P. Hăjdĕŭ. T. III pag. 68—69.
[b] Okolski loc. cit.
[c] Ἱστ. τῆς πάλαι Δακίας. D. Fotino. T. I', pag. 95 şi T. III, pag. 104.

www.dacoromanica.ro

res in Wielkookzy, nobili polonorum libertate tantum gaudens ob securitatem vitæ, quantum ob dominium leui de causa variabili Valachicum non gauderet» (a)

ca erede în Vielkooczi, bucurându-se atâta de libertatea cea nobilă a Polonilor, pentru siguranța vieței, cât nu se bucara în domnia cea ușóră din causa skimlibilitățeĭ Valachilor».

Éca întréga spiţă a némuluĭ Movilescilor. Dar aicĭ în modŭ sumarŭ adăugămŭ, că nu se cuprindŭ în acéstă spiţă toţĭ membriĭ familieĭ Movilescilor. Dupre cum se vede din istorie, acéstă familie era fórte numerósă în membri şi ea, avêndu-şĭ légănul în Transilvania, nu înceta, de a trămite în Ţĕrile românescĭ membri din familia sa, când cu denumirile de Vintilă, alte orĭ cu denumirea de Barnovski şi în fine cu cea de Movilă. Noĭ aicĭ am presentatŭ lectorilor nostri pre Movilesciĭ, cariĭ aŭ jucatŭ câte unŭ rolŭ maĭ însĕmnatŭ în Ţĕrile române şi cariĭ maĭ pre urmă s'aŭ contopitŭ cu nobiliĭ Polonieĭ.

Şi acéstă genealogie a Movilescilor noĭ o înkeiemŭ cu următórele cuvinte ale I. P. S. Metropolitŭ alŭ Moscveĭ Macarie, care, după ce arată rolul luĭ Petru Movilă în Sinodul dela Kiev 1627 Septemvrie 8, despre Ieremia şi Simeon Movilă dice :

„*Ambiĭ aceştĭ Domnitorĭ s'aŭ* **distinsŭ** *prin* **devotamentul lor cătrĕ ortodocsie,** *aŭ protectatŭ frăţia ortodocsă dela Liov şi le-aŭ trămisŭ lor ajutóre însĕmnate, pentru construirea Bisericeĭ Fraţilor*" (b).

(va urma) **Archim. Genadie Enăcénu.**

---

[a] Okolski loc. cit.

(b) Исторія русской Церкви. Макарія Митр. de Moscva şi Calomen. S. p. b. 1882. T. XI, pag. 343.

www.dacoromanica.ro

SĂNTUL SINOD

AL

Sântei Biserici autocefale române ortodocse.

Prea cucernicilor și iubiților noștri confrațĭ, tuturor preoților de la tóte enoriile păzituluĭ de Dumnezeŭ regat al Românieĭ ortodoxe, char vouĕ și pace de la Dumnedeŭ Tatăl, prin domnul nostru Iisus Christos.

Mântuitoriul lumeĭ, domnul nostru Iisus Christos, învĕțênd pe sânțiĭ sĕĭ uceniciĭ și apostolĭ, cariĭ aŭ fost primiĭ preoțĭ aĭ nouluĭ Testament, le-a dis între altele : *Voĭ sînteți sarea pămîntuluĭ; éră dacă sarea se va împuți, cu cé se va săra? Intru nimica nu maĭ este de trébă acea sare, decât a se arunca afară și a se călca de ómenĭ.*

Voĭ sînteți lumina lumiĭ. Nu póte cetatea a se ascunde, deasupra munteluĭ stând. Nicĭ aprindŭ (ómeniĭ) făclia și o pun sub obroc, ci în sfeșnic, ca să lumineze tuturor celor ce sînt în casă. Așa să lumineze lumina vóstră înaintea ómenilor, ca să vadă lucrurile vóstre cele bune și să slăvéscă pre Tatăl vostru cel din ceriurĭ . . . .

Cel ce va face și va învĕța acela mare se va chiema întru împĕrăția ceriurilor. Că de nu va prisosi dreptatea vóstră maĭ mult decât a cărturarilor și a fariseilor, nu vețĭ intra întru împărăția ceriurilor (Mat. V. 13—20).

Așa dar datoria de căpetenie a preotuluĭ, ucenic al luĭ Christos, este de a fi în locul unde este pus, — lumină ómeni-

www.dacoromanica.ro

lor, putere de viéţă duhovnicéscă prin învĕţatură şi prin fapte bune, pre care audindu-le şi vĕdêndu-le credincioşiĭ, să proslăvéscă pre Dumnedeŭ, carele le-a dat o asemenea lumină, o aseminea putere de viéţă, şi să se îndemne şi eĭ a aprinde în sufletele lor aceiaşĭ sântă lumină şi a urma aceléşĭ fapte mântuitóre. Tótă S-ta Scriptură a Vechiuluĭ şi a Nouluĭ Testament, precum şi scrierile Sânţilor parinţĭ şi dascălĭ aĭ Bisericeĭ din tóte veacurile creştinătaţeĭ, sunt pline de sfătuirĭ, de povăţuirĭ, şi de grozave ameninţărĭ adresate preoţilor spre a-ĭ deştepta la împlinirea sântelor şi marelor lor datorinţĭ de învăţătorĭ şi moralizătorĭ aĭ omenireĭ cu cuvêntul şi cu fapta.

Sântul Sinod al sânteĭ bisericĭ ortodoxe române, adânc pătruns de marele datorinţĭ morale ce zac asupra bisericeĭ şi a cleruluĭ eĭ, precum şi de marea rĕspundere duchovnicéscă ce avem înaintea luĭ Dumnedeŭ şi a ómenilor, a decis în şedinţa sa dela 11 ale luneĭ luĭ Iunie, a adresa o convorbire şi sfătuire parintéscă şi frăţéscă la tótă preoţimea română, spre a-ĭ aminti datoriile morale de păstorĭ aĭ turmeĭ ceĭ cuvêntătóre a luĭ Christos, şi spre ale arăta primejdiile de care trebue să se feréscă, maĭ ales în timpul nostru când, precum dice S-tul Apostol Pavel *sînt mulţĭ nesupuşĭ, grăitorĭ în deşert şi amăgitorĭ, cărora trebue ale astupa gura, cariĭ rĕsvrătesc tóte casele, învĕţând lucrurĭ necuviinciόse, pentru câştigul celŭ urît, (Tit. I. 10, 11).*

Biserica şi preoţimea tot-d'auna în România aŭ fost iubite şi preţuite de buniĭ noştri creştinĭ.

Dovadă viderata avem mulţimea Bisericilor care sunt respândite pênĕ şi prin micele catune. Preoţimea a fostŭ la noĭ iubită, stimată şi ajutată, în cât s'a format o clasă venerabilă de ómenĭ, carĭ aŭ aflat mulţămirea lor din ném în ném a se afierosi la serviciul religiuneĭ. Chiar în dilele nóstre sunt aşa de mulţĭ doritorĭ de preoţie, în cât nu maĭ sunt locurĭ pentru a'ĭ admite. Şi spre lauda Românieĭ, trebue sa marturisimŭ, că ţéra nóstră în tóte timpurile a avut şi mulţĭ preoţĭ bunĭ, nu atâta prin o cultură întinsă, pre cât prin o viéţă cucernică, prin fapte bune şi prin devotamentul cu carele a servit

www.dacoromanica.ro

mântuireĭ sufletescĭ a poporuluĭ român. Nu putem a nu recunósce că Româniea și astă-dĭ posedă mulțĭ preoțĭ cu frica luĭ Dumnedeŭ și devotațĭ Bisericeĭ și datoriilor spirituale, dupre puterile și mijlócele lor.

Dar în timpurile nóstre în Româniea s'a facut o mare prefacere în spirite. Pe lângă multe lucrurĭ bune, ne am pomenitŭ și cu o mulțime de rele. Dintre aceste din urma, vom aminti scăderea simțuluĭ religios. Acésta a adus cu sine o indiferență pentru biserică și pentru servitoriĭ eĭ. De aice a urmat o îngreuiere a pozițiuneĭ preoților și descuragiare a multora dintre dînșiĭ, maĭ ales acelor ce aŭ petrecut mulțĭ anĭ prin șcóle, ceea ce le da drept a spera o sórtă maĭ deosebita de a preoților celor vechĭ, cariĭ cu puțină carte dobândiaŭ preoția. Acéstă nemultamire a preoților o aŭ esploatat mulțĭ rĕŭ-voitorĭ în deosebite direcțiunĭ, pentru scopurĭ vătămătóre ordineĭ publice și misiuneĭ morale a preotuluĭ, uniĭ pentru scopurĭ momentane politice, alțiĭ pentru scopurĭ dușmane existențeĭ țĕreĭ nóstre. Dintre aceștia din urmă vom aminti pe farmazonĭ, cariĭ acum de curând s'au rĕspândit prin tóte orașele Românieĭ. Farmazoniile acestea sînt președate și conduse de niște streinĭ oplosițĭ în țéra, și dupa tóta probabilitatea sînt agențĭ aĭ alianțeĭ israelite; pe steagul lor este scris : *libera cugetare*, adică disprețul tuturor legilor umane și religióse; *anti-clericalismul*, o dicere ce arată că stégul acesta nu e românesc, ci strein, căcĭ în Româniea nu există partidŭ politicŭ clerical, nicĭ clericalism, ca în țĕrile catolice unde s'a format acésta dicere; *Garibaldienĭ*, nume inventat înadins, spre a ademeni maĭ lesne pe Românĭ, cariĭ aŭ simpatiĭ de rasa cu Italieniĭ, și aŭ stimă către memoria mareluĭ barbat Italian Garibaldi. — Aceștĭ veneticĭ se silesc cu tóte mijlócele putincióse de a trage pe Românĭ în gașca lor. Aŭ ademenit pe mulțĭ din institutoriĭ și învĕțatoriĭ șcólelor române a se face părtașĭ la tendințele lor, ajutându-ĭ prin contribuțiunĭ bănescĭ și însușindu-șĭ principiile propagate de eĭ. Aŭ început a'șĭ forma jurnale, în care insultă credințele nóstre religióse creștinescĭ. Acésta ne dovedesce, că eĭ aŭ interes de a discredita religiunea nóstră, pentru ca să

www.dacoromanica.ro

póta eı domina. Insulta Episcopatul, dar tot-odata lauda pe preoţiı mirenĭ, şi le promite ajutoriu, spre a'ı trage în gaşca lor. Se pare ca pe unele locurĭ au reuşit a'şĭ face adepţı şi dintre preoţĭ, negreşit dintre aceı maı uşorĭ de minte şi lesne credetorĭ la făgăduinţı amagitóre de îmbunătıţire materială, pre carea preoţimea o aştéptа cu nerăbdare. Amăgitoriĭ aceştiea rĕspândesc scirea, ca toţĭ ómeniı ceı marı aĭ Românieĭ, tótă inteliginţa este cu dânşiı şi 'ĭ protege. Intr'un oraşŭ din Moldova, jurnalul lor pórtă titlul de „Ecoul Moldoveĭ“, ca şi când tóta Moldova ar fi în mânele lor şi la dispoziţiea lor. Aceştia rĕspândesc pintre preoţı ideĭ false, că de aceea nu li se înbunătăţeşce posiţiunea lor materiala, căcĭ Mitropoliţiĭ şi Episcopiĭ staŭ înprotivă, temêndu-se că dacă preoţiĭ se vor îmbogăţi, nu vor maĭ asculta de dênşiĭ. Pe de altă parte aţâţă şi nutresc vrajba între preoţĭ şi Ierarhiĭ lor îndemnând pe preoţĭ a nu le da ascultare, a'şĭ căuta singurĭ de interesele lor, a se aduna în congrese şi a cere lucrurĭ distrugĕtóre ordineĭ şi disciplineı bisericeşcı; cacı aceştı duşmanĭ aĭ ordineĭ sciŭ că concordia şi unirea aduc taria, éră discordia dĕrămare. Aşa în anul acesta este anunţat prin jurnale un aşa dis congres de preoţı la Focşanĭ, cu destinaţie de a cere reformarea Sinodului, şi compunerea luĭ din preoţĭ de mir. In anul trecut s'a ţinut cel ânteiŭ congres preoţescŭ în capitala ţĕreĭ, sub pretextul de a cere îmbunătăţirea stareĭ materiale a preoţilor. Şi în congresul de an şi în acel din ist-an, se vede mâna streină duşmană; cacĭ nu se vede îngrijirea de ridicarea Bisericeĭ şi de desvoltarea şi nutrirea simţuluĭ religios în genere, ci numaĭ nisce maguliri amăgitóre pentru preoţĭ, pe cariĭ vor duşmaniĭ némuluĭ nostru a-ĭ desbina şi de biserică şi de ierarchia eĭ, şi apoĭ când vor vedea realisată anarchia, să întrebuinţeze pe preoţı ca unelte docile la scopurile lor distructive némuluĭ nostru românesc.

Rugăm şi îndemnăm parintesce pe toţĭ adevĕraţiĭ preoţı Românĭ ortodoxĭ să nu plece urechea lor la asemenea insinuărĭ rĕŭ voitóre şi duşmane Bisericeĭ şi naţiuneı nóstre; maĭ vêrtos să mustraţĭ şi să defăĭmaţĭ pe asemenea

www.dacoromanica.ro

sfetnicĭ nechemaţĭ de nimenĭ, şi cariĭ umblă după poftele lor cele turbate de rĕutate, şi care sunt unelte ale luĭ Antichrist.

Sântul Sinod scie fórte bine nevoile de care suferă clerul nostru român şi întréga Biserică. Acestea sunt cultura intelectuală şi morala, în prima linie, şi apoĭ îmbunataţirea stăreĭ materiale. De aceea dela înfiinţarea Sântuluĭ Sinod, n'am încetat a ridica vocea nóstră şi a cere reformarea seminarielor şi înfiinţarea facultăţeĭ de teologie, pentru care am facut multe proiecte şi le-am înaintat guvernuluĭ. De asemenea şi pentru poziţiunea materiala necontenit am cerut la guvern ca să facă un pas măcar în acéstă privire, şi în adevĕr puţinul ce s'a făcut cu fixarea unor micĭ ajutóre pe la comune, pentru susţinerea cleruluĭ, se datoreşce stăruinţeĭ Sinoduluĭ şi a ierarchilor eparchioţĭ, fie-care la rândul luĭ. Ca să mişcăm lucrul maĭ tare, am propus în Senat, din iniţiativa Mitropoliţilor şi Episcopilor, un proiect de lege pentru îmbunătăţirea poziţiuneĭ cleruluĭ bisericesc. Senatul l'a primit cu tótă buna-voinţă, l'a amendat şi votat, şi stă încă depus la Cameră. Nu ne îndoim că el se va vota şi acolo; căcĭ n'avem nicĭ un cuvênt a ne îndoi de buna-voinţă a guvernuluĭ şi a reprezentanţilor naţiuneĭ, către biserica şi clerul naţiuneĭ Române. Noĭ însă nu vom înceta a urmări acéstă afacere, până la ajungerea resultatuluĭ dorit. Pentru cestiunea care de câtva timp, cu drept saŭ cu nedrept se agită între uniĭ din preoţĭ, despre dreptul de a participa la Sinod, Sântul Sinod, în şedinţa de la 12 Iunie, a ales o comisiune, pe care a însarcinat'o a studia cestiunea acésta pe temeiul istorieĭ Bisericeĭ Ortodoxe şi pe baza canónelor, pentru ca şi în acéstă cestiune să procedam într'un mod convenabil demnităţeĭ bisericeĭ nóstre, şi să nu ne abatem întru nimica dela basele cele mântuitóre pe care sta biserica, de la începutul eĭ şi până asta-ḑĭ; cacĭ alt-feliŭ nu vom maĭ fi o Biserică Română ortodoxa precum am fost tot-deauna de când există România.

Părinţilor şi Fraţilor! Prevenindu-vĕ de rătăcirĭ şi de amăgirĭ, asigurându-vĕ de îngrijirea şi stăruirea nóstră necontenită pentru ridicarea Bisericeĭ şi a cleruluĭ iubiteĭ nós-

www.dacoromanica.ro

tre Românii, pre care pronia Divină a aparat'o şi scapat'o până acum de tóte primejdiele cele perḑĕtóre, avem dreptul şi datoria să vĕ cerem şi concursul vostru în acéstă mare operă naţionala. Ajutorul ce puteţı sa ne daţı este devotamentul vostru către biserică şi aşeḑĕmintele eĭ cele sânte, purtarea cea buna în societate, ca să zidiţĭ moraliceşce publicul creştin prin faptele vóstre de adevĕraţĭ păstorĭ, şi sa daţĭ şi celor necredincioşĭ dovada de puterea cea mare ce are Religiunea şi Biserica creştina spre a vindeca lumea de pĕcate şi de tóte rĕutaţile de care omenirea sufere. Aveţı răbdare şi credinţă în Dumneḑeŭ, carele *nu va da în vecĭ clătire celuĭ drept.* Uniţivĕ inimile vóstre cu ale nóstre pe crucea şi pe Evangelia luĭ Christos, pe care de a pururea le purtaţĭ în mânele vóstre; faceţĭ ca ele să intre şi în inimele vóstre şi ale poporuluĭ. In tóte nevoile vóstre sufleteşcĭ şi timpurariĭ adresaţi-vĕ la noĭ pentru a cere sfaturĭ şi povaţuirĭ, éră nu la duşmaniĭ luĭ Christos şi aı bisericeı luı. Domnul Christos ne-a dat un semn fórte sigur pentru a cunóşce pe ómeniĭ ceĭ bunĭ de ceı rĕĭ. „*Din rodurile lor îĭ veţĭ cunóşce pre dênşiĭ; precum pomul bun nu póte face róde rĕle, şi precum pomul rĕŭ nu póte face ródurĭ bune, tot aşa şi omul rĕu nu póte face rodurĭ bune.* Când decĭ cine-va vĕ dă óre-care sfaturĭ, vĕ îndémnă la ceva, cercetaţĭ maĭ ântêiŭ faptele şi viéţa luĭ, şi apoĭ hotărîţĭ de trebue al asculta orĭ a'l respinge. Érăşĭ vĕ ḑicem, uniţivă cu noĭ în apararea Bisericeı nóstre naţionale, care este sufletul naţiuneĭ. Veniţĭ la noĭ cu tótă încrederea, când aveţĭ vre o trebuinţa orı duchovnicéscă orĭ luméscă, şi cereţĭ sfat şi povăţuire. Inspiraţi-vĕ dela noı, iar nu dela duşmaniĭ naţiuneĭ şi aĭ religiuneĭ; căcı noĭ de aceea sîntem puşĭ de Duchul Sânt şi de naţiune, ca să păstorim biserica luĭ Dumneḑeŭ şi să însuflam, şi să întarim pre păstoriĭ eĭ. Faceţĭ ca prin faptele vóstre cele bune, prin ferirea de rĕutăţĭ, prin dragostea către Dumneḑeŭ şi catre Biserica luĭ, prin împlinirea cu rîvna a datoriilor vóstre duhovniceşcı către enoriaşĭ, prin dragostea şi stima ce vĕ veţĭ agonisi în mijlocul enoriaşilor, să ne bucurăm şi noĭ şi sa ne mângâem în multele nóstre necazurĭ şi durerĭ ce simţim în sufletele

www.dacoromanica.ro

nóstre pentru Biserica nóstră cea amenințată de multe pericole, pre care voĭ încă póte nu le prevedețı. Un preot bun, cucernicŭ, răvnitor pentru cele Dumnedeescĭ, este bucuriea cea maĭ mare a unuĭ Ierarch, este coróna luĭ, mâna luĭ cea dréptă, aripele care îl înalță. Ajutați-ne prin faptele vóstre cele bune, prin purtarea înțeléptă și cu-minte cu ómeniĭ, în tóte datoriile și afacerile vóstre; ajutați-ne chiar în interesul înbunatațireĭ sórteĭ vóstre; căcĭ éta ce ni se rĕspunde de catre mulțı la stăruințile nóstre pentru înbunătațirea posițiuneĭ preoților: Noĭ n'avem preoțĭ bunı, n'au sciința de datoriile lor, sunt bețivĭ, sunt bataușĭ, n'aŭ mila de ómenĭ, se târguesc cu eĭ la trebuințele lor religióse, lasa copiĭ de mor nebotezațı, țin morțiĭ săracilor neîngropațı cu dilele, pentru că n'aŭ cu ce le plăti, și o mulțime de alte acusărĭ. Facețĭ să disparā tóte aceste acusărĭ, drepte saŭ nedrepte. Prin păstrarea ordineĭ și a disciplineĭ bisericeșcĭ, facețĭ ca să nu fițı taxațĭ de *rĕsvrătitorĭ* și de rebelĭ contra legilor și a ordineĭ sociale. In chaosul de tot felul de ideĭ destrabalate ce aŭ năpădit pe țéra nóstră, fițĭ voĭ păzitoriĭ ordineĭ și aĭ cuminţieĭ româneșcĭ, și acésta vĕ va ridica fórte mult în opiniunea ómenilor de bine. Ca apărare de ideile rĕsvrătitóre, vĕ recomandăm cu tótă caldura inimeĭ, cartea cărților: Sânta Scriptură și scrierile sânților părințĭ și dascalĭ aĭ bisericeĭ. Cetițile necontenit și vĕ îmbogățițĭ mintea și inima cu acele învĕțăturĭ de suflet folositóre. Nu plecațĭ audul vostru la defaĭmările ce necredincioșiĭ fac acestor sânte cărțĭ. Domnul Christos ne dice: *Cercațĭ Scripturile, că întru ele este viața vecĭnică.* Sântul Apostol Pavel, recomandând S-ta Scriptură creștinilor și maĭ ales preoților, dice: *Tótă scriptura este de Dumnedeŭ însuflată și de folos spre învĕțătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înțelegerea cea spre dreptate, ca să fie deplin omul luĭ Dumnedeŭ, spre tot lucrul bun desăvârșit* (II Timoth. III, 16, 17). Dușmaniĭ creștinatațeĭ, șciind puterea cea mare a Scriptureĭ, aŭ tabărît cu tóte puterile lor pe ea spre a o discredita; cu alte cuvinte — spre a răpi creștinilor și păstorilor Bisericeĭ arma cea maĭ puternica, și a'șĭ asigura victoria. Lor nu le place a audi cuvinte

www.dacoromanica.ro

ca cele următóre ale Sântuluĭ Pavel : *Vor veni vremĭ cumplite, când vor fi ómenĭ iubitorĭ de sine, iubitorĭ de argint, măreţĭ, trufaşĭ, hulitorĭ, de părinţĭ neascultătorĭ, nemulţămitorĭ, necuraţĭ, fără de dragoste, neprimitorĭ de pace, clevetitorĭ, neînfrênaţĭ, nedumesnicĭ, ne iubitorĭ de bine, vîndĕtorĭ, obraznicĭ, îngâmfaţĭ, iubitorĭ de desfătărĭ maĭ mult de cât iubitorĭ de Dumnedeŭ; avênd chipul buneĭ credinţe, éră puterea eĭ tăgaduind; şi de aceştia te fereşce. Că dintru aceştia sînt ceĭ ce se vîră prin case şi robesc pre muieruşile cele îngreuiate de pĕcate, cele ce se pórtă cu multe feliurĭ de pofte. Aceştia sînt ómenĭ, cariĭ pururea se învaţă şi nicĭ odată nu pot a veni la cunoşcinţa adevĕruluĭ..... staŭ înprotiva adevĕruluĭ, ómenĭ stricaţĭ fiind la minte, nelămuriţĭ în credinţă. Eĭ nu vor spori maĭ mult, căcĭ nebunia lor arătată va fi tutulor.* Apoĭ Apostolul adresându-se către Timoteiŭ, 'ĭ dice : *Éră tu aĭ urmat învĕţătureĭ mele, petrecereĭ, voieĭ, credinţeĭ, îndelung-răbdăriĭ, dragosteĭ, îngăduinţeĭ..... Oameniĭ ceĭ viclenĭ şi fermecătorĭ vor procopsi spre maĭ reŭ, cariĭ înşélă şi singurĭ se înşélă. Éră tu petrecĭ întru cele ce te aĭ învĕţat şi te-aĭ încredinţat, sciind dela cine te-aĭ învĕţat* (II. Tim. Cap. III).

Când intră rĕsvratirea într'o ţéră, nu este aşa mare rĕul când preoţiĭ sînt întregĭ la minte şi tarĭ în credinţă; cacı eĭ pot a întórce pe ceĭ rĕtăciţĭ. Nenorocirea însă este la culme, când se vor resvrĕti şi preoţiĭ. Atuncĭ se întêmplă ceea ce s'a întêmplat cu poporul Jidovesc, înainte de robia Babilonuluĭ, când preoţiĭ dăduse mâna cu prorociĭ ceĭ mincinoşĭ, şi strigaŭ poporuluĭ pe tóte tonurile : bine! bine! Când nu era bine. Pace! Pace! Când Nabuchodonosor era la spatele lor şi aştepta momentul favorabil ca să puna mâna pe ţéra lor şi să'ĭ ducă în robia Babilonică. Jos cu prorociĭ ceĭ adevĕraţı! maĭ strigaŭ înşelătoriĭ şi înşelaţiı! Jos cu Isaia, cu Ieremia, cu Iezechiel, şi cu ceı-l-alţĭ prorocĭ adevĕraţĭ! Tot ast-fel de serviciŭ reŭ vor face şi preoţiı românĭ naţiuneı lor, când se vor uni cu farmazoniĭ de tot felul, şi în loc de a spune poporuluĭ pĕcatele lor, şi a'l chema la pocăinţa şi la îndreptare, se vor face ecoul amăgitorilor şi vor striga şi eĭ:

www.dacoromanica.ro

Stăm bine, sîntem liberĭ a face ce vom vrea, sîntem o naţiune civilisata, am facut progrese enorme! Jos cu Episcopatul, care ne ţine în robie! jos cu biserica care ne aminteşte sclavia trecutuluĭ!

Nu este acéstа misiunea bisericeĭ şi a cleruluĭ. Acésta este înşelăciune diabolică. Adevĕrata misiune a cleruluĭ ne o arată Sânta Scriptură. Eata ce dice Dumnedeŭ acolo preotuluĭ prin rostul proroculuĭ Iezechiel : *Fiiul omuluĭ! Străjear te-am dat caseĭ luĭ Israel; veĭ asculta deci cuvêntul din gura mea, şi'ĭ veĭ înşciinţa din partea mea. Când voiŭ dice eŭ celuĭ fără de lege : cu mórte veĭ muri; ér tu nu'ĭ veĭ vesti, nicĭ veĭ grăi celuĭ nelegiuit, ca să se întórcă de la căile séle şi să fie viu; şi va muri nelegiuitul întru fără de legea sa, sufletul luĭ 'l voĭ cere din mână ta* (Iezechiel 3, 17, 18; 33, 8). Şi în alt loc : *O Păstoriĭ luĭ Israil! aŭ păscuse păstoriĭ pe sine? aŭ nu pre oĭ le pascŭ păstoriĭ? — étă laptele mâncaţĭ, şi cu lâna vĕ îmbrăcaţĭ, şi ce este gras junghiaţĭ, éră oile mele nu le pasceţĭ : pre cea slabă nu o aţĭ întărit, pre cea bolnavă nu o aţĭ vindecat, pre cea strunciпată nu o aţĭ legat, pre cea rătăcită nu o aţĭ înturnat, şi pre cea perdută nu o aţĭ căutat : étă eŭ asupra păstorilor, şi voiŭ cere oile mele din mânele lor, şi 'ĭ voiŭ opri ca să nu pască oile mele, nicĭ pre sine nu se vor maĭ pasce păstoriĭ* (Iezechiel 34, 3—10).

Vom mai cita înca câte-va din povaţuirile ce da Sânta Scriptură preotuluĭ, ca sa deşteptăm întru voĭ dorul de a vĕ povaţui şi a vĕ lumina de acéstă sântă carte, care este cu adevĕrat **cuvêntul luĭ Dumnedeŭ**, şi făcută **prin însuflarea Dumnedeéscă** : *Nu fiĭ nebăgătoriŭ în sémă de darul ce este întru tine, carele ţi s'a dat prin prorocie, cu punerea mânelor preoţieĭ. De acestea să gândescĭ, întru acestea să fiĭ, ca procopséla ta să fie arătată întru tóte. Păzeştete pre tine şi învăţătura, şi rêmâĭ întru acestea, căcĭ acésta făcênd şi pre tine te veĭ mântui, şi pre ceĭ ce tè vor asculta* (I Timot. IV, 14—16).

Eată în ce trebue să progreseze preotul : în cunóscerea şi împlinirea misiuneĭ sale duchovnicescĭ. Despre libertatea,

www.dacoromanica.ro

carea așa de mult să crăinicesce la noĭ, Sânta Scriptura étă ce dice, și în ce stă adevĕrata libertate : *Așa este voia luĭ Dumnedeŭ, ca bine făcênd să înfrênațĭ necunoscința ómenilor celor fără de minte, ca ceĭ slobodĭ, éră nu ca cum ațĭ avea slobodenia acoperemênt rĕutățiĭ, ci ca robiĭ luĭ Dumnedeŭ. Pre toțĭ cinstițĭ, frația iubițĭ, de Dumnedeŭ ve temețĭ, pre regele cinstițĭ (I Petru II, 15 — 17)*. Cu alte cuvinte, adevĕrat liber este numaĭ omul care de buna-voe se face rob datoriilor lui morale.

Iubiților noștriĭ fiĭ și frațĭ întru domnul! Téra nórtra se află întru o ferbere de regenerare spre maĭ bine. Toți adevĕrațiĭ patrioțĭ sînt ocupațĭ de gândurile cum mai nemerit să zidéscă noua nóstră construcțiune națională. Fiecarele crede, că aduce la ea materialurile cele maĭ prețióse și mai durabile. Dar și dușmanii noștri de tot felul aduc și eĭ materialurile lor, fórte próste și netraĭnice, pe care ziditoriĭ cei cu minte le aruncă ca netrebnice și vătămătóre. Clerul la rândul sĕŭ este dator să dea materialul cel maĭ prețios și maĭ durabil, carele este învĕțătura cea sănatósa și virtuțile creștinescĭ. Sa ne aducem aminte, de epocha zidireĭ de a doua a Ierusalimuluĭ. Pe când Ezdra, Neemia și tot poporul credincios aduceaŭ tot ce aveaŭ maĭ precios pentru construirea templului al doilea, și zidiaŭ tótă dioa cu neobosire, dușmaniĭ lor — Idumeii —veniaŭ nóptea, când toțĭ lucratoriĭ dormiaŭ, și stricau ceea ce se zidise bine în dioa precedenta. Așa ceva se întêmplă și la noĭ astădĭ. Pe când ómenii ceĭ cuminte și iubitorĭ de țérra lor cugetă necontenit, cum să faca maĭ bine pentru ridicarea națiuneĭ nóstre, nisce veneticĭ fara de lege, nechemați de nimenĭ, se adună nóptea în locurĭ ascunse, nevĕduți de nimenĭ, și planuesc cum sa dărâme Bicerica națională; cu alte cuvinte, cum să ucida sufletul națiunii române, și apoi sa o domineze eĭ, și să o ducă la Balibonul corupțiuneĭ și a fărădelegii, și sa o pérdă dintre némurĭ. Păziți-vĕ de eĭ, dupre sfatul Evangeliei, ca de nisce lupĭ îmbracați în pieĭ de oĭ. Să nu vĕ amăgițĭ de ademenirile lor, ca eĭ ar fi avênd scopurĭ de bine-facerĭ, pre care le ar fi făcênd întru ascuns, ca sa nu scie drépta ce face stânga, dupre cuvîntul Evange-

www.dacoromanica.ro

lieĭ. Eı, carıı batjocoresc religia creştina, nu pot sa fi urmatorí aı Evangelieĭ. Nu s'a vĕḑut nicĭ o fapta chreştinéscă facută de eı, nicı o fapta naţională pentru binele Românieĭ. Pe urma lor nu póte fi de cât corrupţia, desfrênarea şi înşelaciunea, pentru a putea trai din sudórea Românésca. Dumneḑeŭ să feréscă pre tóta lumea de cursele acestea viclene.

Preoţiĭ sunt datorı nu numaı a se feri de eĭ, ba aı combate cu tótă ocasiunea, şi a feri pre poporul chreştin orthodox de cursele şi de amagiturile lor, ca să fie siliţĭ a se duce de de aŭ venit.

Vĕ recomandam din noŭ credinţa ferbinte, dragoste către ţéră şi catrĕ Biserica eı cea orthodoxa, aı căria sînteţĭ servitorĭ, viaţă plăcută luĭ Dumneḑeŭ, ascultare şi supunere către legile Bisericeşcĭ şi politiceşcĭ ale ţĕreı; daţı în tóte lucrurile vóstre pilda bună de ordine şi de fapte bune; feriţi-vĕ de cursele amagitorilor, şi fiţĭ sigurĭ, ca Dumneḑeul parinţilor noştri va fi cu noĭ. Şi când Dumneḑeu va fi cu noĭ, cine va putea sta înprotiva nóstra? El a ḑis : *Căutaţĭ maĭ întâiŭ împerăţia luĭ Dumneḑeŭ şi dreptatea luĭ, şi tóte cele-l-alté se vor adaoge vouĕ.*

Charul Domnuluı nostru Iisus Christos şi dragostea luĭ Dumneḑeŭ şi Tatăluı, fie cu voı cu toţĭ. Amin.

Data în Bucureştĭ, în anul Mântuireĭ 1883, Luna Iunie 15.

Preşedinte Archiep. şi Mitrop. al Ungro-Valahieĭ, Primat al Rom. **CALINIC.**

Archiepiscop şi Mitrrpolit al Moldoveĭ şi Suceveı **IOSIF.**

Iosif Episcop Rômniculuĭ şi Nouluĭ-Severin

Melchisedek Episcop Romanuluı

Innocentie Buzĕu

Ghenadie Argeşu

Calist Bacaoanu

Arch. Ieremia Galaţianu

Silvestru B. Piteşténu

Arch. Valerian Rômnicénu

Innocent M. Ploeşténu

Narcis C. Botoşenénu.

www.dacoromanica.ro